

אחדות

XXXIII. ÉVFOLYAM, 188. SZÁM • 2025. JÚLIUS • 500 Ft
5785. TÁMUZ • תמוז תשפ"ה • ב"ה

egység

ירחון יהדות הונגריה

MAGYAR ZSIDÓK LAPJA • EGYSÉGES MAGYARORSZÁGI IZRAELITA HITKÖZSÉG



Befogadótáborból
nemzetközi kóser
rendezvényközpont

UPSERIN először és hatodszor:

hogyan lesznek hosszú hajú kisbabákból
vallásos nagyfiúk?

Kóser-e a hadipopcorn?

KÉRDEZD A RABBIT VÉSZHELYZETBEN IS:
háláchikus kérdések és válaszok az óvóhelyről

JELSZÓ: Smá Jisráél!

Hogyan hatott a háború az izraeliek hitére?





KEDVES OLVASÓ!

Az iráni támadás idején a közösségi médiát bejárta az izraeli légierő 19 éves technikusának, az ultraortodox Jechielnek az üzenete: „Amikor ma este elkezdődik a sábat, tovább fogok dolgozni. Amikor a gyerekek a sábat ünnepelőruhájukban belépnek a zsinagógába ma este, és a légierő overálját viselem majd. Amikor Izrael népe leül a családjaikkal ma este a sábat asztalhoz, én lőszerekkel és gépszírral leszek elfoglalva. Amikor a sábat olyanná válik, mint egy hétköznapi, én tudom, hogy a legszentebb feladatot látom el. Számomra az életvesztés megelőzése nem csak egy szlogen. Ez egy micva. Semmit nem áldozok fel. A népemet szolgálom.”

A Jechielhez hasonló szakemberek, férfiak és nők, fiatalok és érett felnőttek biztosítják, hogy Izraelben a háború ellenére a lehető legbiztonságosabb legyen az élet. Ők azok, akik megakadályozzák, hogy az Irán, a hutik, a hámász vagy ki tudja, ki más által kilőtt rakéták, drónok és egyéb gyilkos eszközök célt érjenek. Ők és persze az Örökkévaló. Minden kilőtt rakéta, minden útjára indított drón emberéletek százainak a kioltására volt alkalmas, ám csodával határos módon nem érték el a céljukat. Minden egyes ilyen csodáért hálát kell adnunk az Örökkévalónak, éppúgy, ahogy azokért az eszközökért és azokért az emberekért, akik éjjel-nappal örködnek Izrael biztonsága fölött.

Mi a gálutban pedig abban segíthetünk, hogy micváinkkal és imáinkkal támogassuk Izraelt. Az egyik legfontosabb micva nem más, mint a tóratanulás. A JMC akadémián rengeteg témában hallgathatunk előadásokat, amik segítenek minket abban, hogy közelebb kerüljünk a zsidósághoz, jobban megértsük örökségünket és igazán szívből tehesük meg a micvákat: önmagunkért, az Örökkévalóért és egész Izrael népéért.

Ahogy lassan közelednek az őszi nagyünnepek, mindannyian egy új kezdet felé fordulunk és lezárjuk az előző fejezetét életünknek. Legyen ez a kezdet étellel és micvával teli!


Steiner Zsófia
főszerkesztő

Előfizetés:
www.fizetes.zsido.com

Újságunk korábbi lapszámait a
www.zsido.com/egység
oldalon találja meg
elektronikus formában.

További információért hívja
a **06 1 268 0183**-as telefonszámot.

Az EMIH jövő évi **Zsidó naptárának** ára 2000 Ft, melyre előrendelést az adomany@zsido.com email-címen adhat le. Előfizetőink és támogatóink továbbra is ingyenesen, postai úton vehetik majd kézhez az *Egység* magazin mellékleteként.

SMÚZ

- 2 A micvák körülvesznek minket
Steiner Zsófia főszerkesztő
- 4 Hírek

A REBBE SZAVA

- 5 Lélekemelés szintről szintre

HOHMECOLÓ

- 6 Újra JMC nyári zsidó szabadegyetem
Kompaktabb és „felhasználó-barátabb” programmal várják a jelentkezőket
Katzburg Sámuel
- 8 Jewish Masterclass
– bemutatkoznak az előadók
Juhász Vali

JIDDISKÁJT

- 14 Kóser-e a hadipopcorn?
Kérdezd a rabbit
vészhelyzetben is:
háláchikus kérdések és válaszok az óvóhelyről
Oberlander Bárucl

JUDAPEST ANNO

- 18 Az Öntőház utcai zsinagóga végjátéka
A budai zsidók a két világháborúban és közte
Cseh Viktor

KILE

- 22 Camp Balaton:
Befogadótáborból nemzetközi kóser rendezvényközpont
Ein Ert
- 26 Nyitott Zsinagógák Éjszakája az EMIH zsinagógáiban – képriport
- 28 Upserin először és hatodszor
Juhász Vali

MISPÓHE

- 30 Upserin, tiszpoer, cháláke: mi kerül az asztalra a hajvágáson?
Dénes Anna

ÉCESZGÉBER

- 32 Jelszó: Smá Jiszráél!
Dénes Anna
- 34 Ráchel haja
Dénes Anna



BORÍTÓ

*Camp Balaton:
Befogadótáborból nemzetközi
kóser rendezvényközpont*

Fotó: Yosi Wolberg

egység MAGAZIN

Kiadja a Chábád Lubavits –
Zsidó Nevelési és Oktatási Alapítvány
Achdut magazine is published
by Chabad-Lubavitch
The Jewish Heritage Center of Hungary

1052 Budapest, Károly krt. 20.
Telefon/fax: (+36-1) 268-0183
E-mail: egyseg@zsido.com
Internet: www.zsido.com

FELELŐS KIADÓ:
Oberlander Bárucl rabbi

FŐSZERKESZTŐ: Steiner Zsófia

FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES:
Cseh Viktor

ROVATVEZETŐK:
Dénes Anna, Cseh Viktor

OLVASÓSZERKESZTŐ: Molnár Zsófia

MŰVÉSZETI VEZETŐ: Juhász Valéria

ISSN 1217-3223 (nyomtatott)
ISSN 1588-0346 (on-line)

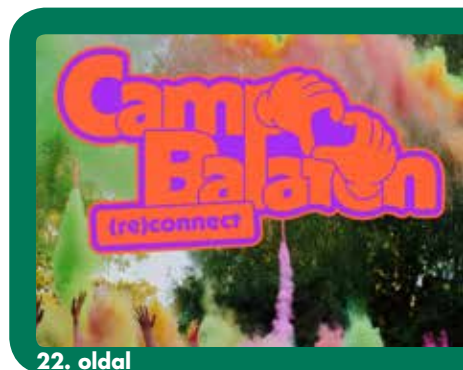
A kiadvány szent szövegek részleteit
és magyarázatait tartalmazza.
Kérjük, ne dobja el!



6. oldal

Újra JMC nyári zsidó szabadegyetem

„A zsidóságban a tanulással mindig előre kell haladni, nem lehet mindig az alapoknál maradni.”



22. oldal

Camp Balaton

„A Camp Balaton táborában eltöltött 15 hónapunk alatt olyan sok szeretetet, megértést, támogatást és vallásos zsidó életet tapasztalhattunk meg.”



32. oldal

Jelszó: Smá Jiszráél!

„Az embereknek nem feltétlenül az a fontos, hogy egy meghatározott vallási csoporthoz tartozzanak, sokkal inkább az, hogy tudják: valaki ott fent vigyáz rájuk.”

Történelmi ritkaság bukkant elő a Rebbe esküvőjéről



Egy eddig ismeretlen esküvői meghívó bukkant fel július elején a Rebbe és Chája Muska rebecen 1928-as varsói esküvőjéről.

A meghívót a menyasszony édesapja, a Rebbe Rájác küldte azoknak, akik a távolság miatt nem tudtak jelen lenni a szertartáson. Legalább négyféle meghívót írt az eseményre, a most előkerült példány az ún. „B-verzió”, amely a leghosszabb és legritkább formátum.

„Kedves barátainkat arra kérjük, hogy jelöljenek ki egy helyet az áldásra, ahol baráti körben, szeretetben és testvériségben, örömmel és vidámsággal gyűlhetnek össze. És imádkozom, hogy az ő áldásait az Örökkévaló fogadja el, s áldja meg őket, házukat és utódaikat testi és lelki bőségben.”

A nagy méretű meghívót kalligráfus készítette, a záró sorokat pedig a rebbe saját kézírása díszíti:

„Barátotok, aki jót kíván nektek, és áldást küldök, testi és lelki értelemben egyaránt: Jozsef Jicchák.”

Köves Slomó: „Helyes döntés a Kneecap kitiltása”

Köves Slomó szerint a kormány döntése, miszerint a Sziget Fesztiválra meghívott, terroristákat éltető ír rapzenekar, a Kneecap nem léphet be Magyarország területére, erősíti a zsidó közösség biztonságérzetét és világos üzenetet küld a nyugat számára.

„A halál-szekta Hamász és Izrael közötti küzdelem nem csak egy terrorcsoport és a zsidó állam ügye, hanem a rossz és a jó harca, a szabad világ és a nyugati civilizáció védelme a barbarizmussal szemben” – mondta Köves Slomó a Neokohnnak adott interjújában július 24-én. „A Hamász és a Hezbollah terrrorszervezetek éltetése nem a szólásszabadság művészi kifejezése, hanem ártatlan civil áldozatok emberi méltóságának meggyalázása.”

A Sziget Fesztiválon való szereplés körüli vitára az EMIH nem bojkottal, hanem fokozott jelenléttel válaszolt. Az EMIH az elmúlt 27 évhez hasonlóan idén is ott lesz a Szigeten, hogy a zsidóság megismertetésén keresztül, fénnel harcoljon a sötétség ellen” – fogalmazott Köves rabbi.



Régi-új küldöttcsalád érkezett Budapestre

Budapest zsidó közössége örömmel fogadta az új sliách-házaspárt, Nógrádi Elit és feleségét, Shternát, akik hamarosan aktívan bekapcsolódnak a magyarországi Chábád munkájába. Bár Shterna valóban új küldött Magyarországon, Eli sokkal inkább hazatért. Nógrádi Bálint és Sarah fiaként Budapesten nőtt fel, korábban is szeretett és aktív tagja volt a pesti zsidó életnek. Érkezésük után július 21-én rögtön csatlakoztak a CB nyári táborához.

„A közösség egyik különlegessége abban rejlik, hogy nem csupán felismeri saját értékeit és hagyományait, hanem küldetésének tekinti, hogy másokkal is megossza ezt” – nyilatkozta Eli a zsido.com-nak.

Shterna a Bét Menáchem iskolában fog tanítani, Eli pedig a Maimonidész Általános Iskola és Gimnázium tanári karához csatlakozik. Következő lapszámunkban részletesen is bemutatjuk az új küldöttcsaládot, akik Budapesten viszik tovább a Rebbe küldetését.



Lélekemelés szintről szintre

Sok olyan levele maradt fenn a Rebbének, amelyek bár privát esemény, családi ünnep kapcsán születtek, mégis általánosan érvényes útmutatást vagy tanítást tartalmaz. Érdemes ezeket a személyes életünkre vonatkozóan is megszívlelni!

[Levél Efrájim Wolfnak]

Isten segítségével, II. ádár hónap újjaholdjának első napján, 5711-ben
[1951. március 8.]

Brooklyn

Üdvözlés és áldás!

Válaszul tévét hó 22-én, illetve svát hó 7-én és 16-án kelt levelére.

Azon alkalomból, hogy fia, Eljákim elérte a hároméves kort, áldásomat küldöm, hogy többi gyermekével együtt Tórára, házasságra, jó cselekedetekre és sikerekre neveljék őt. Csatoltam nagyra becsült apósom, a Rebbe levelét, mely a hároméves gyermekek hajvágásának szokásáról szól.

Legyen az Isten akarata, hogy a közeli jövőben jó hírekkel szolgáljon felesége jó egészségéről, fiai egészségéről és sikereiről. Az idősebbeknél ez a tanulmányaikra vonatkozik, a fiatalabbaknál a fizikai fejlődésükre és szent lelkük megnyilvánulására. Amint az közismert, a lélek több fokozatban költözik be a testbe, a gyermek különféle életkoraiban.

E fokozatok megelőzik azon szinteket, melyek az egyén istenszolgálatától függenek, ahogy ez kitűnik a bölcsek szavai-ból a Zohárban (2. rész, 94/b), a Mispátim hetiszakasznál: „Ha valaki további érdemeket szerez, akkor [további spirituális szintekre való emelkedés] lesz a jutalma ... Ha még több érdemet szerez, akkor [még nagyobb emelkedés] lesz a jutalma”.

Íme a fokozatok:

1. A körülmetélés parancsolatánál. (A lányokat úgy tekintjük, mintha körül lennének metélve, az *Ávodá zárá* 27a. alapján. Elképzelhető, hogy ez a névadáskor történik, mert a fiúk legkésőbb a körülmetéléskor kapnak nevet, bár időnként korábban, mint például amikor Ráchel nevet adott Binjáminnak vagy amikor nevet adtak Eli, a kohén menyefiának.)
2. Amikor elérik a parancsolatok betartására való oktatás korát.
3. Amikor kötelezetteké válnak a parancsolatok betartására (lásd: *Sulchán Áruch HáRáv*, *Máhádura Bátrá*, a negyedik fejezet végén)
4. A huszadik életév elérésekor (lásd: a *Miben Eszrim* kezdetű hászid értekezést és *Likuté Torá*, *Bámidbár*. Ez lehet akkor, amikor valaki 19 éves és harminc napos vagy a huszadik születésnapja előtt harminc nappal, a *Sulchán Áruch*ban – *Even Haezer* 155:12. – szereplő eltérő vélemények alapján,

továbbá: az Álder Rebbe által írt *Hilchot Talmud Torá*, első fejezet, *Kuntresz Ácháron*)

Így tehát, ahogy a gyermek egyre növekszik, úgy kapja meg egyre magasabb szinten szent lelkét.

Kérdésére adott válaszom: Mivel ön Lodban dolgozik, még hozzá sikeresen, ajánlatos, hogy családtagjai is oda költözzenek, hogy mindannyian együtt lehessenek.

Azzal kapcsolatban feltett kérdésére, hogy tanítsanak-e hászid filozófiát szfárádi zsidóknak, felnőtteknek és fiataloknak egyaránt:

Az Oholé Joszef-Jichák szervezet Marokkóban nyitott jesi-váiban és iskoláiban a diákok tanulnak Tánját, Likuté Torát és Kuntreszeket. Egyértelműen sikeresek e téren, továbbá e tanulmányok életerővel ruházzák fel a tóran tanulást és a parancsolatok betartását. Emellett a hászidizmust oktató Smuel Levitin rabbi arról számolt be, hogy amikor ez ügyben tett fel kérdést a Rebbe Rásábnak a grúziai zsidókkal kapcsolatban, akkor azt a választ kapta, hogy tanítson nekik hászid filozófiát. Így is tett, és most már az ő tanítványai állítanak ki saját tanítványokat.

Ha akkor így volt, akkor manapság, amikor évtizedekkel közelebb kerültünk a messiás eljövetelehez, még inkább aktuális. A gyakorlatban is azt láttuk, hogy nagyra becsült apósom, a Rebbe sokszor és nagy lelkesedéssel szorgalmazta a hászidizmus forrásaink terjesztését különböző formában minden olyan közösségben, melyet el tudott érni.

Váljék valóra, hogy „növekedjen Isten megismerése” és a messiás eljövetelkor táruljanak fel a Tóra belső mozgatórugói, és ezáltal „teljen meg a föld Isten megismerésével”.

Áldásomat küldöm, hogy sikeres legyen szent munkája során, továbbá személyes ügyeiben is, anyagi és szellemi síkon egyaránt. Üdvözlöm közösségünk minden tagját.

A hároméves fiúk hajának levágása, az opsernis fontos zsidó hagyomány, melynek célja, hogy megtanítsa a gyermeket a pajesz levágásának tilalmára. Az első hajvágás után, melynek során a pajeszt meghagyják, az a szokás, hogy a gyermeket a cicesz parancsolatára szoktatják, megtanítták neki a reggeli áldásokat, az étkezési utáni áldást és az alvás előtti imát. Adja az Örökkévaló, hogy Tórára, házasságra és jó cselekedetekre nevelje gyermekét nagy bőségben és nyugalomban, mind materiális, mind spirituális értelemben.

M. Schwartz

Újra JMC

nyári zsidó szabadegyetem

Kompaktabb és „felhasználóbarátabb” programmal várják a jelentkezőket

KATZBURG SÁMUEL írása

Jó hír a zsidó tudást szomjazóknak, ugyanis elindult a jelentkezés a JMC Jewish Masterclass nyári szabadegyetem óráira. Az előző évekhez képest több újítással is jelentkezik a JMC.

Idén 23., vagy inkább 28. alkalommal(!)

Augusztus 25. és szeptember 5. között az EMIH csapata újból megrendezi a JMC Jewish Masterclass nyári szabadegyetemet, melyet többen esetleg a korábbi nevén mint ZsTSz ismernek. Akit komolyabban érdekel a zsidó vallás, történelem és filozófia, már jelentkezhet a programra – adta hírül a zsidoprogramok.hu oldal.

Kulisszatitkot árulunk el, de a legbelső körökben is vita támadt arról, hogy idén hanyadik alkalommal kerül megrendezésre a szabadegyetem.

A JMC Akadémia elődjét, a Zsidó Tudományok Szabadegyetemét (ZsTSz) azzal a céllal alapította meg Oberlander Báruch rabbi 2003-ban, hogy színvonalas keretek között nyújtson lehetőséget a zsidó tudományok megismerésére. De vajon tényleg ebből fejlődött ki a manapság is kedvelt, szuper oktatási program?

Nem egészen. Az *Egység* archívuma segített tisztázni az emberöltőnyivel ezelőtti kezdeteket. Oberlander rabbi 1998. július 19–31. között rendezte meg a Pesti Jesiva nyári „kistestvérét”, a „JesiVAKáció”-t a budai Tamási Áron utcai Gán Menáchem épületében – s ez volt a nyári szabadegyetem legeslegelső alkalma.

Ezen a programon mutatkozott be előadóként Köves Slomó rabbi, akkor még fiatal bóher, és úgyszintén itt adta első óráit az EMIH gazdasági és pénzügyi vezetője, Nógrádi Bálint Mendel is.

Ilyen volt a JMC „őselődje”

Az első szabadegyetem nappali (9:00–19:00) és esti (17:00–21:00) tagozattal startolt el, s a hirdetése szerint a következő izgalmas kérdéseket és témákat járta körbe: Teremtés vagy evolúció? Maimonidész: filozófus, orvos vagy jogász? A miszticizmus eredete és története. Évezredes szokások a modern korban. Mikor lesz vége a világnak? Miért pont 613 parancsolat? Hány lelkünk van? A zsidó jog fejlődése a Tóraadástól napjainkig. Mit mond a haszidizmus ros hájánáról és jom kipurról?

S hogy sikeres volt-e az első alkalom? Nos, a szervezők hamar motiválódhattak a résztvevők visszajelzéseiből: „A Nyári Zsidó Szabadegyetem kiváló lehetőséget teremtett arra, hogy megmutassa a kezdeti lépéseket a nagy (élet-) úton. Csodálatos időutazás volt ez, s közben pillanatról pillanatra vált

nyilvánvalóvá számunkra, hogy az ősi kincseket, amelyekre »rábukkanunk«, itt és most, a mi világunkban, a jelenben, nekünk kell hasznosítanunk. Személy szerint, a kételyeimből és hiányos tudásomból fakadó kérdésekre logikus, jól kifejtett válaszokat kaptam, és persze új kérdések vetődtek fel bennem.

Megtaláltam a lelkesítő motivációt és az értelmét annak, hogy zsidónak születtem. Megértettem, az igazság nem az, amit gondolunk – mi, okos emberek egy oktan uni-verzum lakói vagyunk, hanem éppen fordítva: mi, akik néha oktan, önhitt emberek vagyunk, egy abszolút tudatos világnak nem a »lakói«, hanem elválaszthatatlan részei vagyunk, melyben minden mindennel, azaz az Örökkévalóval és annak teremtményével szándékával összefügg” – írta Kiss Gabriella 2002-ben, az akkori 44 tanuló egyike.

Amikor az igények pozitív visszacsatolással párosulnak

A magyar zsidók túlnyomó része, egy-két nemzedék óta elszakadt a hagyomány láncolatától. Azonban a rendszerváltás óta hazánkban is egyre nagyobb teret kapott a személyes identitás kibontása, ezáltal sokszor



a zsidó gyökerek felfedezése is, ez pedig megnövelte az igényt is olyan átfogó tanfolyamokra, szemináriumokra, amelyek a zsidó gondolkodást eredeti, autentikus formájában ismertetik meg a hallgatókkal.

Oberlander rabbi, látva a résztvevők nem csupán tudásbeli, de lelki fejlődését is, felbuzdulva a „JesiVAKáció” sikerén, 2003-ban megalapította a Zsidó Tudományok Szabadegyetemét, hogy a program magas színvonalú keretek között nyújtson lehetőséget a zsidó ismeretek tanulmányozására azok számára, akinek korábban nem adódott meg, hogy a Tórában, Talmudban, Zóhárban, a zsidó filozófiában és vallási törvényekben elmélyedhessenek. A kezdő tanári gárda Oberlander rabbi mellett két korábbi tanítványából Slo-móból, Bálintból, illetve Hur-witz Sálom rabbiból állt.

Az évek során a résztvevők mondták

„Rengeteg olyan dolgot tudtam meg itt, amit saját olvasmányaimból eddig nem tudtam megszerezni. Személy szerint engem kifejezetten a zsidó történelem érdekel, szerencsére ebbe is bepillantást nyerünk az órákon. Az előadások frenetikusak, nagyon tetszenek.” W. Péter

„A szabadegyetem rendkívül jó lehetőséget biztosít a zsidó élet és a haszid gondolkodásmód alapjainak megismeréséhez. Az órák nem klasszikus tanári előadások, hiszen a tananyag a hallgatók aktív közreműködésével kerül feldolgozásra, ami nagymértékben segíti a sokszor teljesen új gondolatok jobb megértését is.” F. Gábor

„Azért iratkoztam be a szabadegyetemre, hogy megismerjem nagyszüleim vallását, amit már szüleim sem gyakoroltak. Időközben rájöttem, hogy ez az én vallásom is! Most már tudom, hogy a judaizmus nem elvesz, hanem hozzáad az életemhez.” B. Eszter

A programban már több mint 1000 fő vett részt

A ZsTSz, vagyis 2022 óta a JMC Jewish Masterclass egy magas szintű képzés, de nem diplomaszerező kurzus. A középpontban az egyes témák vitával, beszélgetéssel történő megértése, elemzése áll. A nyári intenzív szemeszter két héten át, hétfőtől péntekig tart. A JMC Akadémia hallgatói elméleti előadásokon és az ezekhez kapcsolódó élményprogramokon mélyedhetnek el a zsidó tudományokban.

A nyári egyetem 27 éves fennállása alatt több mint 1000 ember került közelebb gyökereikhez, s többen közülük a hazai zsidó közösség és annak kulturális és karitatív szervezeteinek vezető személyiségeivé váltak.

Idén több újdonság a JMC Akadémián

A 2025-ös JMC Akadémia három fő helyszínen kerül megrendezésre. Az első héten az Újbudai Zsinagógában lesznek az órák, míg a második héten az újlipótvárosi Zsilip Központban. A harmadik helyszín a csodálatosan felújított Vasvári Pál utcai zsinagóga, ahol az akadémia alapítójának, Oberlander Báruch rabbinak lesznek az órái (augusztus 28-án, szeptember 1-jén és 4-én).

Az idei órákat is a JMC jól bevált tanári gárdája fogja tartani. Így a résztvevők a szabadegyetemen találkozhatnak Oberlander rabbi mellett Megyeri Jonatán, Faith Aser, Stell Ájzik és Glitzenstein Sámuel rabbikkal is.

Oberlander rabbi főbb témái között szerepel a zsidó jog és etika 21. századi kérdései, a csodarabbik története, haszidizmus, és persze a Talmud is. Megyeri rabbi a zsidó történelem hosszú évszázadain fogja végigvezetni a hallgatót. Stell újbudai rabbi a zsinagógájában fogja köszönteni a résztvevőket a program első péntek estéjén, míg a másodikon Glitzenstein újlipóciai rabbi a Zsilipbe invitálja közös szombatfogadásra a hallgatókat.

Idén is előad Feldman Mussie rebecen („Gyereknevelés és családalapítás”), magazinunk és a Gut sábesz főszerkesztője, Steiner Zsófia („A rituális fürdő jelentősége”) és a Bét Menáchem héber-magyar két tanítási nyelvű oktatási központ egyik vezetője, Nógrádi Sarah („A zsidó nő szerepe”) is.

Idén csatlakozik az előadókhoz Fuchs Eszter rebecen, aki az áldások erejéről fog beszélni; Radziner Shalom Ber kecskeméti rabbi, aki az antiszemitizmus felszámolásának lehetőségeit fogja számba venni, Keszler Áron hegyvidéki rabbi pedig a sábesz rejtelseibe avat be, mégpedig A-tól Z-ig.

Az előző évekhez képest újdonság, hogy a szabadegyetem óráit a dolgozók munkaidejéhez igazították. Az órák minden nap 17:00–20:15 között lesznek megtartva, így ebben az évben először azok is részt tudnak venni, akiket korábban a szabadságolások tartottak távol.

Találkozunk a JMC Jewish Masterclass nyári szabadegyetemén augusztus 25. és szeptember 5. között!



JEWISH MASTERCLASS – bemutatkoznak az előadók

JUHÁSZ VALI írása

2026. augusztus 25-én kezdődik a Jewish Master Class, az előadók pedig már nagyban készülnek, hogy izgalmas és nekik maguknak is fontos témákról beszéljenek a résztvevőknek. Egy kis kedvcsináló gyanánt néhányukat arra kértük, árulják el olvasóinknak, miért választották azt a témát, amiről beszélni fognak. Ismerkedjenek meg az előadókkal, böngésszék át az órarendet és jelentkezzenek, lapzártánkkor még volt pár szabad hely!



**FELDMAN MUSSIE,
a Bét Menáchem Általános Iskola tanítója:**

A GYEREKNEVELÉS ÉS A SAJÁT FEJLŐDÉSÜNK ALAPJA

„Az a tapasztalatom és a véleményem, hogy ha valaki szeretné megérteni a zsidóságot, akkor ennek a legfontosabb kiindulópontja, nagyon fontos része a gyereknevelés. Ha az ember meghallgatja és megérti azt, hogy mi miként állunk a gyerekneveléshez, akkor sokkal jobban megérti, hogy hogyan működik az egész zsidóság és mi pontosan az értékrendszerünk. Ezen kívül nekem személyesen nagyon aktuális ez a téma, mert öt kisgyermekem van és emellett az iskolában is alsósokat tanítok, így tényleg az egész életem e körül forog. Nem véletlenül, hiszen azért választottam ezt a munkát, mert tudom, hogy milyen fontos nekünk zsidóknak az, hogy a gyerekeket egészen kiskoruktól helyes módon neveljük és utat mutassunk nekik. Szerintem nagyon érdekes is ez a téma az emberek számára, fontos hallaniuk, megtanulniuk és megérteniük. Továbbá tanulságos, olyanoknak is, akik nem nevelnek gyerekeket, hanem magukat nevelik, ha megismerik a zsidóság hozzáállását a fejlődéshez, akkor az segít a saját magukhoz való hozzáállásukban, a zsidóság tanulásában és segít a fejlődésükben is.”

MEGYERI JONATÁN, a Neokohn főszerkesztője:**A MÚLT MEGISMERÉSE SEGÍT
MEGÉRTENI A JÖVŐT**

„Rendkívül fontosnak tartom a zsidó történelem megismerését, hiszen – ahogy a közismert mondás tartja – a történelem ismerete segít megérteni azt a bonyolult világot, amelyben élünk, és segíthet a jövőnket formáló döntések bölcs meghozatalában. Ugyanakkor a zsidóság történelme, miközben természetesen nem választható el teljes mértékben a bennünket körülvevő világ történelmétől, egyedi látásmódot is megkövetel.

Egyrészt rádöbbenhetünk arra, hogy a történelem nem egymást véletlenszerűen követő események láncolata, hanem egy nálunk magasabb erő – Isten – akaratának manifesztuma. A zsidó hagyomány szerint a történelemben megnyilvánuló események nem csupán politikai vagy gazdasági folyamatok következményei, hanem sokkal mélyebb spirituális összefüggéseket is hordoznak.

Másrészt – és ez rendkívül fontos – rávilágítunk arra, hogy a történelmet egyének alakítják. Ez pedig rávilágít egyéni felelősségünkre saját életünk és a világ eseményeinek alakításában. Nem maradhatunk passzív szemlélők, mert döntéseinkkel, tetteinkkel – még ha aprónak is tűnnek – hozzájárulhatunk a kollektív jövő formálásához.

A zsidó történelem tanulmányozása tehát nem csupán ismeretszerzés, hanem erkölcsi és spirituális, gyakorlati útkeresés is. Lehetőség arra, hogy tanuljunk a múlt hibáiból, megerősödjünk hitünkben, és elkötelezettebbé váljunk a közösség, az emberiség és Isten felé vállalt felelősségünkben. Ezért nem csak hasznos, hanem elengedhetetlen része az önismeretnek, a világban való eligazodásnak és a jövő felelős építésének.”

**STELL ISAAC, az Újbudai Zsinagóga rabbija:****AZ VAGY, AMIT MEGESZEL**

„A tanulás lényege a tóran tanulás. Az élet ugyanis nagyon bonyolult, sok döntést kell meghozni, nem mindig tudjuk, mi a jó nekünk, mitől kell távol tartanunk magunkat. De Isten nem hagyott minket a sötétségben, hanem adott nekünk egy kézikönyvet: ez a Tóra. Minden témában utat mutat, hogy miként tud az ember a legjobb életet élni a világon. A Tóra nem csak azt jelenti, hogy még egy parancsolatot tudnom kell, vagy még egy korlátot szab, amit nem szabad átlépnem, hanem egy kézikönyv ahhoz, hogy hogy lehet a legjobb életet élni. Ezért fontos dolog a tóran tanulás. A Zohár mondja, hogy ez olyan, mint az evés. A tóran tanulás olyan, mint az evés. Ha az ember egy micvát csinál, tfilint tesz vagy minyent szervez sábeszre, akkor annak biztosan lesz hatása a szellemi világra, a lélekre, de nem lehet látni, hogy milyen hatással van az ember, hogy megváltozna tőle. Amikor az ember megérti Isten tudását és Isten akaratát, akkor lesz más az ember. Az vagy, amit meg eszel – amikor az ember elkezd a Tórát tanulni, akkor az egész látásmódja, hozzáállása változik. Új szemüvegen át látja a világot. Ha valamit megtanultál, azt már nem veheti el tőled senki, eggyé válik veled. Ezért fontos tanulni és örülni, hogy ebben én is segíthetek: a metodikában és a megértésben egyaránt.”



FAITH ASHER, a Budavári Zsinagóga rabbija:

VAN LELKED? HASZNÁLOD IS?

Avagy mi történik, ha a tested pizzát kér, de a lelked inkább értelmet?

Reggelkávét, délben munka, este Netflix. Eszünk, futunk, alszunk (ha van idő), pörög a naptár – de a lelked? Ő megvan még? Vagy csak néha, egy halk pillanatban kopogtat belülről: „Helló, itt vagyok!”

Egy ember egyszer a Rebbéhez fordult, és azt mondta: „Mindenem megvan, de mégis üresnek érzem magam.” A Rebbe visszakérdezett: „És mikor foglalkoztál utoljára a lelkeddel?” Hosszú csend következett. ...

A testünkkel jól bánunk. Etetjük, öltöztetjük, sőt, néha még sportolunk is vele. De mi van a lelkünkkel? Tudjuk egyáltalán, hol van? (Nem, nem a bal fül mögött.)

A zsidó bölcsesség szerint a lélek nem valami költői extra, hanem az, aki te igazából vagy. A test pedig az eszköz, amivel ezt az egészet végig tudjuk csinálni – ha jól bánunk vele.

Ez az előadás nem arról szól, hogyan legyél szentfázék, hanem arról, hogyan találhatod meg a belső irányítót. Hogyan lehet naponta pár percet adni a léleknek is, nem csak a naptárnak? Hogyan lehetsz nem csak túlélő, hanem – na igen – élő?

Kérdések lesznek. Válaszok is. Talán felismerések. Talán egy kicsi nevetés.

Mert a lélek nem csak sírni tud – nevetni is.

Gyere el – lehet, hogy nem is keresel mást, csak végre önmagad.

Sokan úgy gondoljuk, majd, ha nyugdíjba megyünk, lesz időnk foglalkozni „ilyesmikkel”. Csak hogy a lélek nem vár. Ha éhes, szól. Néha csendes, néha vészjóslóan – de mindenképp tudatja, hogy ott van.

A kérdés csak az: hallod-e? Vagy még mindig elnyomja a napi zaj, a feladatlisták zaja, meg az, hogy miért nem kapsz ki még mindig az e-mail értesítőt?

Ez az este lehet egy kis sziget. Egy óra, ami rólad szól – nem a testedről, nem a külvilágról, hanem arról, aki belül lakik. Mert ha a testedre tudsz vigyázni, miért ne tanulnád meg, hogyan vigyázz a lelkedre is?

Spoiler: nem kell hozzá se gyertya, se lótuszülés. Elég, ha eljössz. Nyitott szívvel.”

**NÓGRÁDI SARAH,
a Bét Menáchem Óvoda
vezetője:**

ISMERJÜK MEG VALLÁSOS DÉDANYÁINK „FEMINIZMUSÁT”

„Ahogy egyre mélyebben elmerültem a haszid tanításokban, ráébredtem, hogy a zsidó nő nem háttérszereplő, hanem a legfontosabb zsidó intézmény, az otthon vezetője. A zsidó családi élet, a hagyományok átadása és a közösség építése nagyban a nők kezében van, és ez egyfajta „láthatatlan” szentség, amely ugyanolyan jelentős, mint a férfiak nyilvános vallási szerepei. A modern nyugati nézőpont sokszor alábecsüli ezt a szerepet, pedig az otthon légköre, a gyerekek nevelése és a zsidó identitás megőrzése döntően a nők feladata. A judaizmus nem kifejezetten templomközpontú vallás, hanem a mindennapi élet megszentelése, és ebben a nők kulcsszerepet játszanak. Fontosnak tartom, hogy a mai zsidó nők ismerjék meg és értékeljék saját szerepüket, amely nem a háttérbe szorulásról, hanem a következő generációk formálásáról szól. Ez egy hatalmas téma, úgyhogy itt most csak egy kis ízelítőt adnék. Ha egy világi neveltetésű ember beszél egy zsinagógába reggeli ima közben, természetesen, hogy az tűnik fel neki, hogy itt férfiak imádkoznak imasálban és tfilinben, férfiak vezetnek az imákat, ők olvasnak a Tórából, miközben a női oldalon nem történik sok minden és nincsenek rituális tárgyak sem. Érthető, ha azt a gondolják, hogy itt is – mint minden hagyományos társadalomban – a férfiaké a felelős, fontos szerep. Nehéz lenne vitatkozni ezekkel a következtetésekkel... hiszen saját szemével látta a jelenetet, nem igaz?

A zsidó hagyomány szerint ennek a legfontosabb intézménynek az igazgatója a zsidó nő. Ez persze nem jelenti azt, hogy minden idejét otthon tölti (a férfiak sem töltik egész napjukat a zsinagógában); a vallásos nőknek is van karrierjük és fontos közösségi pozíciókat töltenek be. Viszont a zsidó nőre bízták a legfontosabb küldetést, a következő nemzedék felnevelését, és ő az, aki rendelkezik az ehhez szükséges speciális képességekkel. Visszatekintve a zsinagógai jelenetre, most talán már érthető, hogy a férfiak főszereplésével zajló nyilvános imával párhuzamosan, ugyanolyan szép és szent jelenetek bontakoznak ki a szemközti lakásokban.



Ott a nőké az elsődleges szerep, a legendás „jiddise mame” generációinak nyomdokain haladva, ők biztosítják a zsidó nemzet folytonosságát.

A minket körülvevő társadalom még mindig nagyobb elismerést és megtiszteltetést biztosít a hagyományos férfi-szerepeknek és hivatásoknak. Például az óvodákban dolgozók munkáját (szinte mindegyikük nő), annak ellenére, hogy elengedhetetlen szerepet töltenek be a gyermekek korai fejlődésében, nem tartják nagyra és természetesen nem is fizetik meg jól. Sokat elmond a prioritásainkról, hogy csodálattal nézünk egy olyan nőre, aki például magas rangot ért el a katonaságban, és szánjuk azt, aki sikeresen nevel kisgyermeket. Gyakran alkalmazzuk ugyanezt az elfogultságot a zsidó gyakorlatra, feltételezve, hogy a férfiak szerepe és a férfi micvák valamiképpen jelentősebbek, mint a női szerepkörök. Számomra ez a feminizmus ellentéte. Dédanyáink és ősaink egészen a zsidó női ősanyáig tartalmas, szellemileg gazdag életet éltek, közösségeik tisztelték őket és ők bízták a saját értékükben. Talán többet kellene tanulnunk az életükből, miközben saját utunkat keressük a judaizmuson belül.”

**OBERLANDER BÁRUCH,
a Vasvári Pál utcai zsinagóga
rabbija, a Budapesti Ortodox
rabbínátus elnöke:**

A TANULÁSSAL MINDIG ELŐRE KELL HALADNI

„A nyári szabadegyetem mint intézmény nagyon fontos nekem. 1998-ban, amikor elindítottuk, Jesivakáció néven működött, hiszen ezt kínáltuk: jesivát, zsidó tanulmányokat a vakáció idején. Később változott a koncepció, változott a név is, és már Zsidó Tudományok Szabadegyeteme lett a neve. Kezdetben volt nappali tagozat és esti tagozat is. A nappalisok délelőtt 10-től este 7-ig tanultak. Az igazán intenzív tanfolyam volt, és, Isten segítségével, talán lesz majd rá lehetőség, hogy ezt is újraindítsuk. Az esti tagozat jobban beilleszthető a munkába járók életébe, és az is nagyon hasznos tanfolyam, amivel rengeteget lehet fejlődni.

Pár éve megint új nevet kapott a dolog, de a lényeg, az eredeti célkitűzés, nem változott. Ez pedig az, hogy lehetőséget szeretnénk adni azoknak, akik fejlődni, tanulni akarnak, hogy megtehessek. Mert a zsidóságban a tanulással mindig előre kell haladni, nem lehet mindig az alapoknál maradni. Ugyanúgy, ahogy mindenki megérti, nem lehet mindig az iskolában az első osztályba járni. Az első osztály után törekedni kell a második, harmadik osztály elvégzésére és így tovább. Ugyanez igaz a zsidóságban is, mindig előre kell haladni, ezért indítottuk el ezt az intézményt. Akkor tudja az ember elcsúszni a zsidóságot igazán, ha megérti, ha belemegy a fejébe, a gondolkodásmódja részévé válik, a sajátja lesz. Nagyon jól lehet látni, hogy aki elmélyül a zsidóságban, abban milyen változások indulnak el, hiszen ahogy a zsidóság a részévé válik a lelkének, az egyéniségének, úgy alakul át ő maga is.

Én idén is nagyon izgalmas témákkal készülök. A régóta futó Zsidó jog és etika kurzusom következő része mellett áttanulunk egy lapot a Talmudból – mégpedig a talált tárgyak megszerzésének hálácháit. Ez azért érdekes, mert teljesen hétköznapi téma, ami most is bárkivel előfordulhat, viszont segít megismerni és megérteni a Talmud gondolkodásmódját és felépítését. Számomra nagyon kedves téma a zsidóság irányzatairól szóló előadás, de mivel a haszidizmus áll hozzám a legközelebb, ezért a haszid rebbék világában egy kicsit mélyebbre ásunk a következő előadással.

A Biblia értelmezési módjai, a gematria és a rejtett kódok mindig mindenkit érdekelnek, ezt az előadást is nagy örömmel készítem elő, a kurzus zárásaként pedig megnyitjuk a beszélgetést és szabadon lehet majd kérdezni mindarról, ami felmerült a résztvevőkben az előadások közben.

Nagyon örülök, hogy idén is sok az érdeklődő, mindenkinek azt tudom javasolni, hogy tanuljon, mélyedjen el a zsidóságban és hagyja, hogy a részévé váljon a személyiségének.”



STEINER ZSÓFIA,
újságíró, a Gut Sábész
és az Egység magazin főszerkesztője:

A MIKVE ÖSSZEKÖT MINKET

„Tizenöt éve szerkesztem Oberlander Báruch rabbi cikkeit. Ez a munka felér egy hetenkénti magánoktatással, és meg sem tudom számolni, hány háláchikus témát tanultam át vele a Gut Sábészbe és Egységbe készült cikkek, rabbinikus állásfoglalások és más írások készülte közben. Emellett sokszor segíték a nem háláchikus témák kikutatásában, kezdve az EU-s állatvágási szabályoktól a húsvéti kalácsütési szokásokon át a budapesti vilamoshálózat történetéig. Ez utóbbira az egyik kedvenc témám feldolgozásakor volt szükség: a hónapokon át készülő mikve-sorozat egyik történetének pontos rekonstruálásához kellett kikutatnom. A mikve történetéről szóló sorozat annyira a szívemhez nőtt, hogy már többször tartottam belőle hosszabb-rövidebb előadást. Így, amikor felkértek a JMC akadémia egyik előadásának megtartására, magától értetődő volt, hogy elvállalom, és hogy a mikve történetét viszem el a hallgatóknak.

A mikve a zsidó élet alapja, a valóságos és átvitt értelmű forrása. Minden alkalommal, amikor egy zsidó nő felkészül a rituális megmerülésre, összekapcsolódik az előtte járó generációk asszonyaival. Egy évezredek átívelő lánc következő szeme lesz, egy láncé, amely összeköti a zsidó nőket téren és időn át, egy megszentelt, spirituális síkon. A mikvébe való megmerülés a létező legprofánabb aktust, férfi és nő testi összekapcsolódását emeli szakrális szintre, megtöltve az istenszolgálat szentségével, szépségével és elkötelezettségével.

A mikvébe járás azonban nem csupán magát a megmerülést jelöli. A családi élet tisztaságának szellemisége végigkíséri a női ciklus változását hónapról hónapra. Talán nincs még egy valóság vagy népcsoport, ahol a nőknek ennyire tudatosan kellene figyelniük a saját testüket, a testük változását. A mikvére való készülés pedig önmagában egy hihetetlen lehetőség, hiszen nem



más, mint egy kötelezően előírt énidő, amikor annak is magára kell egy kicsit figyelnie, aki hajlamos önmagát háttérbe szorítani a gyerekek, a munka, a háztartás és a férj mellett.

A mikvék titokzatos világa tehát önmagában is lenyűgöző, azonban a budapesti zsidóság mikvehelyzete és a mai mikve története elképesztően izgalmas utazás a múltba és a rabbinikus viták világába. Csatlakozzanak hozzám! Az előadás nők és férfiak számára egyaránt nyitott.”

	HÉTFŐ 08.25.	KEDD 08.26.	SZERDA (helyszín: Vasvári!) 08.27.	CSÜTÖRTÖK 08.28.	PÉNTEK 08.29.
Újbudai Zsinagóga					
Előadó	Megyeri Jonatán	Fuchs Eszter	Oberlander Báruch	Feldman Mussie	Stell Isaac
17:00–18:30	Zsidó történelem	Az áldások ereje	Zsidó jog és etika	Gyereknevelés és családalapítás zsidó módon	Hetizakasz
Előadó	Megyeri Jonatán	Megyeri Jonatán	Oberlander Báruch	Radziner Shalom	Ima és utána kidus
18:45–20:15	Zsidó történelem	A könyv népe, de melyik könyvé? Az írott és a szóbeli tan szerkezete	Egy lap a Talmudból A talált tárgy megszerzésének módjai	Hogyan lehet véget vetni az antiszemitizmusnak?	
Zsilip	09.01. (helyszín: Vasvári!)	09.02.	09.03.	09.04. (helyszín: Vasvári!)	09.05.
Előadó	Oberlander Báruch	Keszler Áron	Steiner Zsófia	Oberlander Báruch	Glitzenstein Smulik
17:00–18:30	Irányzatok a mai zsidóságban	Sábész A-tól Z-ig	A rituális fürdő jelentősége (A Kazinczy utcai mikve története)	Rejtett kódok és gematria – a Biblia értelmezési módszerei	Hetizakasz
Előadó	Oberlander Báruch	Nógrádi Sarah	Faith Asher	Oberlander Báruch	Ima és utána kidus
18:45–20:15	Csodarabbik és haszid mesterek	A zsidó nő szerepe	Made in Heaven – lélekhasználati útmutató Kérdezd a rabbit!	Amit az elmúlt két hétben nem mertél megkérdezni.	

Kóser-e a hadipopcorn?

KÉRDEZD A RABBIT VÉSZHELYZETBEN IS:
háláchikus kérdések és válaszok az óvóhelyről

OBERLANDER BÁRUCH írása

Az iráni iszlám terrorállam és annak atomprogramja ellen vívott 12 napos háború idején minden szem Izraelre szegeződött és mind imádkoztunk, hogy minél hamarabb befejeződjön a hadművelet, a lehető legkevesebb veszteséggel az emberéletben, hiszen az irániak direkt civileket céloznak meg a rakétaikkal. Ilyen különleges helyzetekben különleges vallási kérdések merülnek fel, amikre a rabbinoknak kell válaszolniuk. Most egy pár ilyen kérdésről fogok beszámolni, melyek egy része hozzám érkezett.

Repülhet-e szombaton az EL AL?

Az első nagy kérdést az EL AL légitársaság vallásos, szombatartó zsidó tulajdonosai tették fel Dávid Jozsef országos szefárdi főrabbinak. Ahhoz kértek útmutatást, hogy a „menekítőjáratok”, amivel az izraelieket Izraelbe viszik, a külföldieket pedig ki Izraelből, szombaton is járjanak-e, vagy tartsanak sábáti pihenőt.

A főrabbi válasza szerint szombatot megszegni akkor lehet, ha konkrét életveszély áll fenn. Azonban ebben az esetben, annak ellenére, hogy nagy pánik uralkodott el mindenkin, nem konkrét életveszélyből való kimenekítésről van szó.

Szerintem ehhez kapcsolódik a Jechezkel Landau (1713–1793) prágai rabbi által lefektetett szabály¹, hogy az életmentés arra vonatkozik, amikor konkrétan előtünk van a vészhelyzet itt és most (szákánát nőfásot löfánenu), nem arra, hogy kialakulhat majd egy veszély akár a közeli jövőben. Mivel Izrael Állam két dologgal van jól ellátva, mégpedig rakétaelhárító rendszerekkel és óvóhelyekkel, ezért annak a statisztikai esélye, hogy ennek ellenére az ember életveszélybe kerül, nagyon kicsi, így nem indokolt a szombatszegés, ezért szombaton nem repültek az EL AL gépei.

Szabad-e álcázni magunkat?

Ezután egy érdekes kérdés merült fel, aminek kapcsán egy izraeli rabbi az én véleményemet is kikérte. Mivel alig voltak járatok Izraelbe, egy pár belzi haszid Londonból Jordániába repült és onnan mentek tovább kocsival Izraelbe. Annak érdekében, hogy zökkenőmentesen menjen az út, a férfiak levették magukról a jellegzetes haszid zsidó ruházatukat, és mindennapi viseletben utaztak. Úgy gondolták, így kevésbé lesz feltűnő, hogy zsidók. Kollégám egy képet is küldött róluk, amin kék ingben, base-



AZ EREDETI FOTÓ...



ball sapkában láthatóak, azzal a kérdéssel, hogy ez így megengedett-e. Csakhogy valaki mástól is kaptam képet ugyanerről az utasról: itt már jellegzetes muszlim ruházatban volt a férfi, mellette pedig egy teljesen elfátyolt nő, csadorban.

Míg a semleges ruhával nincs gond², addig a muszlim ruha már nehezebb helyzet, mivel az embernek még életveszélyben sem szabad azt állítania magáról, hogy nem zsidó, vagy más vallású³. Viszont életmentés céljából meg van engedve, hogy olyan kétértelmű kijelentéseket tegyen, vagy olyan ruházatot viseljen, amely nem egyértelműen azonosítja zsidóként⁴. Azonban az, hogy másként lemaradna a belzi rebbe unokájának az esküvőjéről, az nem ilyen életveszély, így ebben az esetben csak a „civil” ruha viselése engedélyezett, a muszlim álöltözet nem⁵.

Csakhogy felmerült bennem a kérdés: melyik kép volt a valódi? Elküldtem mindkettőt az unokatestvéremnek, aki belzi haszid, ő pedig megerősítette, hogy ismeri a szóban forgó embert és az első, civil ruhás kép volt a valódi, a második egy mesterséges intelligenciával alkotott hamis kép volt. A haszidokkal utazó feleségeik nem is változtattak az öltözetükön, az ugyanis nem olyan árulkodó, mint a férfiaké.

A jordániai utazás egyéb veszélyt is rejt magában, mivel az ott érvényben lévő szabályozás szerint más vallás jelképeit nem lehet bevinni az országba, így előfordulhat, hogy elkobozzák a tfilineket, imakönyveket, sőt valakit a pajesza levágására akartak kényszeríteni.

Szabad-e visszatérni Egyiptomba?

Egyiptom a másik „népszerű” útvonala az Izraelből ki és az Izraelbe be igyekvőknek, ami azért problémás, mert tórai tilalom tiltja, hogy visszamenjünk Egyiptomba: „ne térjetelek többé vissza ezen az úton [Egyiptomba]”⁶. Ennek kapcsán létezik egy legenda, hogy Maimonidész, aki Fuszátban, Ókairóban élt, a leveleit úgy írta alá, hogy a neve előtt szerepelt, hogy „aki minden nap három bibliai tilalmat szeg meg” azáltal, hogy Egyiptomban lakik.

Csakhogy a háláchá egyértelműen leszögezi, hogy a tilalom, miszerint nem szabad visszatérni Egyiptomba, azt jelenti, hogy nem szabad odamenni azért, hogy megcsodáljuk az egyiptomi kultúrát, mert vonzanak minket a szokások. Azonban megengedett odautazni pl. azért, hogy ott üzleteljen az ember. Vagyis Maimonidész, aki többek között az egyiptomi uralkodó udvari háziorvosa is volt, nem szegett parancsolatot, azzal, hogy ott élt. Miért írta volna ezt? A kairói genizából ráadásul előkerültek saját kézzel írt levelei, amelyek egyikén sem szerepel ez az aláírás – vagyis ebből arra következtethetünk, hogy valójában sosem írta így alá a leveleit, hiszen pontosan tudta, hogy nem igaz ez a mondat: ő maga jegyezte le a könyvében!⁸

Tehát annak sincs akadály, hogy valaki Izraelből kocsival vagy busszal menjen Egyiptomba, vagy Egyiptomból menjen Izraelbe, feltéve, ha biztonságosnak érzi.

Szabad-e kockáztatni az arab országokon keresztüli menekülést?

Egy rabbi barátom tette fel nekem az ezzel kapcsolatos kérdését. A lánya Izraelben tanul, és az iskola arról tájékoztatta őket, hogy szerveznek buszt Egyiptomba és onnan repülnek majd tovább a külföldön élő leányok repülővel. Kérdés, hogy háláchikusan megengedett-e ezt az utat választani, abból a szempontból, hogy veszélyes lehet. Hozzátette, hogy noha nem kell feltételezni, hogy álmilag bármi veszély fenyegetné őket Egyiptom részéről, mégis, maguk az emberek kiszámíthatatlanok.

Azt válaszoltam, hogy rosszul tette fel a kérdést. Mert ha az ember Izraelt most veszélyes helynek tekinti, akkor Egyiptomon keresztül haladva csak egyik veszélyes helyről átmegy egy másik veszélyes helyre. A kérdés, hogy melyik számít veszélyesebbnek. Ha Egyiptomot tartja veszélyesebbnek a két ország közül, akkor nem szabad odamennie, de ha Izraelt, akkor szabad átmennie Egyiptomba.

Szabad-e sábeszkor telefonhoz nyúlni?

Egy további kérdés, amivel egy kint tanuló magyar fiú keresett meg. Ehhez tudni kell, hogy Izrael a rádió és a tévén kívül a mobiltelefonokra is küld figyelmeztetéseket különleges vészhelyzetben, emellett léteznek applikációk, amelyek előre jelzik a rakéták érkezését, és figyelmeztetnek a légiriadóra. A fiú kérdése az volt, hogy szabad-e mobiltelefont magával vinnie szombaton a zsinagógába, amikor már engedélyezték a kis létszámú gyülekezéseket, mivel azon keresztül gyorsabban érkeznek az előzetes figyelmeztetések és az éles riasztások. Itt nem a szomba-

ti utcai cipelés tilalmáról szól a kérdés, hiszen Izraelben szinte mindenhol van *eruv*, hanem, hogy szabad-e magával vinnie valamit, ami *mukce*, vagyis szombaton nem szabad hozzáérni.

Azt válaszoltam, hogy nincs erre felhatalmazásom válaszolni, mert nem tudom pró és kontra megítélni, hogy mennyire szükséges, mekkora segítséget nyújt a telefon. Egy dolog ismerni a háláchát, de nem kevésbé fontos jól ismerni a körülményeket. Ezért kértem, hogy kérdezzen meg egy helyi rabbit.

Közben az egyik Izraelben élő barátom elküldte az ő rabbijának utasításait:

1. Minden zsinagógában egyvalakinél kell lennie mobiltelefonnak, hogy tájékoztathassa a többieket a *Pikud Háoref* (A hátországvédelmi parancsnokság) riasztásairól.
2. Minden óvóhelyen egyvalakinél kell lennie mobiltelefonnak, hogy tájékoztathassa a többieket, mikor biztonságos elhagyni az óvóhelyet.

Kóser-e a hadipopcorn?

A témában muszáj megemlítenem egy érdekes, héber nyelvű könyvet, amely 2022-ben jelent meg *Hilchot ázáká* – vagyis a sziréna szabályai címmel. A majdnem 250 oldalas könyv két szerző munkája: egyikük Gámliél há-Kohén Rabinovtich rabbi, akinek az anyósa unokatest-



vérem, a másik jó barátom, Mordecháj Cvi háLévi Cion rabbi, több könyv szerzője, akivel sokat levelezünk. A könyv megjelenése előtt többek között tőlem is kértek ún. *hász-kámát*, ajánlást, amit örömmel adtam, sőt még hozzá is írtam pár oldal jegyzetet a témához.

Ebben a könyvben 54 háláchikus kérdést tárgyalnak a légiriadóhoz kapcsolódóan, mit szabad, mit nem szabad, mit hogyan kell csinálni a háborús helyzetben. A szerzők egy elterjedt, humoros kérdést is a többi közé tettek⁹, ami akármilyen viccesen is hangzik, egy valódi háláchikus téma. A kérdés arról szól, hogy ha felrobban egy bomba egy kukoricamezőn, és a becsapódás hőjétől pattogatott kukorica lesz belőle, akkor azt meg szabad-e enni, hiszen nem-zsidó főztjének számít. Ugyanis minden főtt ételnél, akkor is, ha kóser alapanyagokból készül, egy zsidónak részt kell vennie a főzésben.

A viccet félretevé a válasz az, hogy a *Sulchán áruchban*¹⁰ van egy szabály, ami pont ehhez az esethez illik. Arról szól, hogy ha egy nem zsidó nem főzés céljából gyújtott tüzet anélkül, hogy tudta volna, hogy ott pl. krumpli van elrejtve és az megfőtt, akkor fogyasztható-e. A válasz az, hogy mivel nem főzési céllal gyújtott tüzet, megehető a krumpli. Ugyanígy, mivel a terroristák sem békés főzőcskészés céljából küldik a rakétákat, így, ha ilyen előfordul, akkor megengedett a kukorica fogyasztása.

Felszállhatunk-e a pénteki mentőjáratra – és leszállhatunk-e róla szombaton?

Tisztelt rabbi úr!

A lányom Izraelben tanul, és – ahogy sok ezer másik diák – ő is ott ragadt év végén az Iránnal való háború fellángolása miatt. A különböző mentőjáratok között volt olyan is, amelyik pénteken indult, így, ha ezt választjuk, már jóval a sábesz beállta után érkezett volna haza. Kérdés, hogy szabad lett volna-e ilyen módon kihozni őt az országból.

A következő fenntartásaim voltak ezzel kapcsolatban:

1. olyan helyen volt, ahol van biztonságos óvóhely, és elég idő is van odaérni, így nem biztos, hogy a helyzete közvetlen életveszélynek számít, ezért eleve nem biztos, hogy felszállhat egy olyan gépre, amivel később szombatot fog szegni.
2. ha el is jön egy ilyen géppel, leszálláskor már semmiképp nem lett volna életveszélyben: hogy tudott volna hazajönni a reptérről? Ott kellett volna töltenie a sábeszt? Vagy gyalog nekivágni? Ez esetben mit csinál a csomagokkal?

Köszönettel
egy aggódó édesanya

Kedves és tisztelt aggódó édesanya!

Békeidőben nem kérdés, hogy ha a repülő indulása késik és már előre lehet tudni, hogy nem fog megérkezni sábesz előtt, akkor át kell tenni az indulást sábesz utánra¹.

Vészhelyzetben természetesen más a helyzet, azonban ebben az esetben, mivel van biztonságos óvóhely, ezt valóban nem tekintjük közvetlen életveszélynek, tehát nem lehet megengedni a repülést. Még akkor sem szabad elindulni ilyen járatral, ha bizonytalan, hogy ezután három nap, vagy csak három hét múlva fog tudni elindulni haza.

Nézzük meg, mi a helyzet, ha valaki mégis ilyen helyzetben találja magát! Szinte minden vélemény² elfogadja azt, hogy a sábesz akkor köszönt be számára, amikor azon a helyen, ami fölött elrepül, bejön a sábesz, tehát nem az indulási hely vagy az érkezési hely szerint, hanem konkrétan azon a helyen, ahol éppen van a géppel. Ekkor elkezdődik neki a sábesz, ezután már nem lehet gombokat nyomni, villanyt kapcsolni, műke tárgyhoz nyúlni, vagy más módon megszegnie a sábeszt.

Amikor megérkezik és leszáll a gépről, olyannak számít, mint az, aki egy messzi helyről érkezett sábeszkor,

vagyis az, aki túllépte a *tchum sábatot*, a sábeszkor a városon kívül megtehető távolságot (960 méter). Ha valaki akkor veszi észre, hogy ezt a határt átlépte, amikor kint van a mezőn vagy a sivatagban, akkor meg kell állnia, és nem szabad 4 *ámánál* (1,92 méter) többet megtennie innentől sábesz végéig³. Ha egy zárt udvaron belül találja magát, akkor az egész udvaron mozoghat, de nem hagyhatja el azt. Ha pedig egy városba érkezik, akkor az egész városban szabad járnia⁴.



Ezt a háláchát figyelembe véve azt kell megvizsgálni, hogy a reptér a városon belül van-e vagy sem. Ha belül van, akkor – bár járműbe nem szállhat, de hazamehet gyalog. Ha a városon kívül van, akkor a reptéren kell maradnia a sábesz kimeneteléig⁵.

Arra, hogy mi számít a háláchá szerint városon belülinek, bonyolult szabályok vannak, amelyekben nem a közigazgatási határ számít, hanem pl. a beépítettség⁶, így könnyen lehet, hogy a Liszt Ferenc Repülőtér, ami részben Vécseken van, háláchikusan Budapesten belülinek számít.

Tehát gyalog minden valószínűség szerint haza lehet menni, de a csomagokat nem viheti magával, mert a reptér a pesti *eruvon* kívül van. Azokat ott kell hagyni és később visszamenni érte, ahogy a *mükce* dolgokat, útlevelet, pénzt, telefont is ott kell hagynia a repülőn. Vagy szükség esetén egy nem-zsidó személyt meg lehet kérni, hogy ezeket vigye magával.

Adj a Örökkévaló, hogy ezután mindig békében utazhassunk!

¹ Nodá biJhudá responsum, JD tinjáná, 210. fejezet; lásd még Encyclopedia of Medicine and Jewish Law [héber] 5. kötet 617–618. oldal; ² SáCH a Sulchán áruchhoz JD 157:19.; ³ SA JD 157:2.; lásd Holokauszt és Háláchá 3. fejezet; ⁴ Uo. RöMÁ.; ⁵ Lásd írásom: Or Jisráél folyóirat 66. szám 65–68. oldal; ⁶ 5Mózes 17:16., 28:68., 2Mózes 14:13.; ⁷ Lásd még Likuté szichot 19. kötet 171. oldal; ⁸ A királyok szabályai 5:8.; ⁹ 30. fejezet; ¹⁰ JD 113:5.; ¹¹ Piszké tsuvot 248:2.; ¹² Piszké tsuvot 344:2. végén, lásd még A rabbi válaszol 6. kötet 45. oldal; ¹³ Lásd A rabbi válaszol 6. kötet 71. oldal; ¹⁴ Lásd Sulchán áruch RSZ 405:5–7.; ¹⁵ Lásd Cíc Eliezer responsum 1. kötet 21:17.; PT uo. 2. végén; ¹⁶ Lásd A rabbi... uo. 71–72. oldal.

Az Öntőház utcai zsinagóga végjátéka

A BUDAI ZSIDÓK A KÉT VILÁGHÁBORÚBAN ÉS KÖZTE

CSEH VIKTOR írása

A Judapest anno két korábbi számában felidéztek az Öntőház utcai zsinagóga születését, aranykorának történetét. Megemlékeztünk az ott működő rabbikról és más jeles emberekről. Bemutattuk a budai zsidók grandiózus tervét egy kolosszális zsinagógáról. Most pedig lezárjuk az Öntőház utcai fejezetük történetét. Nem éppen vidám befejezés, de tanulságokkal és példaképeknek való figurákkal teli. S ne feledjük, ha ugyan az Öntőház utcában nem is, de Buda egyre több pontján ma is aktív zsidó hitélet van.

A háború hazafias mámorában

Az 1914-es őszi nagyünnepekkor, még mindenki a hazafias harci kedv mámorában úszkált. A budai zsidó családok (is) egymással versenyeztek, hogy a hitközségre osztott 260 katonát kik szállásolják el és élelmezzék.¹

Kiss Arnold (szül.: Klein Adolf; 1869–1940) főrabbi Az Isten lát című őszi nagyünnepi beszédeinek alig egy hónapon belül a második kiadásról kellett gondoskodni.² S hamarosan az is elfogyott. Az összegyűjtött beszédek a zsidó társadalmon kívül is hódítottak. Számos laudáció látott napvilágot, például Kozma Andor (1861–1933) költőtől, országgyűlési képviselőtől, dr. Bódiss Jusztin (1863–1921) pannonhalmi Szent Benedek-rendi paptól, akadémiai tagtól, és még a hírhedt Prohászka Ottokár (1858–1927) székesfehérvári püspöktől is. Utóbbi ezt írta:

„Nagyságos és Főtisztelendő Főrabbi úr! Fogadja őszinte köszönetemet a lelkes, szép, szent beszédért, melynek egy példányával engem is megtisztelt. Igaz, mély s vallásos érzések ékesszóló kifejezése ez egyházi beszéd. Isten áldja és segítse. Fogadja Nagyságod őszinte tiszteletem nyilvánítását.”³

Vesztések és hadikölcsönök

Aztán a kezdeti lelkesedés fokozatosan hanyatlásba csapott át. A budai hitközség mind több és több férfi tagja állt katonának (1918 nyaráig több mint 1000 budai zsidó vonult harctérre)⁴. Sajnos egyre több volt a halálhír is. A hitközség két hitoktatója is a világháború áldozata lett, Weisz Mór (1881–1914) az uzsoki szoros harcaiban életveszélyesen megsérült, s a munkácsi kórházban belehalt sérüléseibe, ott is temették el.⁵ Schwarzsztajn Dezső (1887–1922) hivatásszerető, értékes pályáját a háborúban szerzett krónikus emésztőszervi megbetegedése törte ketté.⁶

Mindamellet a budai hitközség az emberbaráti célokra való megtakarítását, 18 ezer koronát, a háború szerencsétlenségeinek szentelte, az ötödét az I., II. és III. kerületi előljáróságoknak és a vöröskeresztnek juttatta. Az ország hadikölcsönéből 100 ezer koronát jegyzett. A Budai Chevra Kadisa 25 ezer koronát hasított ki vagyonából, hogy a bevonult katonák hátrahagyott családjait támogassa. Összesen 4000 koronát a hitközséghez hasonlóan felekezeti hova-

tartozás nélkül a budai kerületeknek és a vöröskeresztnek küldött, a nemzeti kölcsönből pedig szintén 100 korona névértékű kötvényt jegyzett. A Budai Izraelita Nőegylet 5000 koronát különített el különböző háborús segélyekre, a hadikölcsönből pedig 10 ezer koronát jegyzett. A Budai Izraelita Aggok és Árva Menházegyesülete megint 5000 koronát szánt segítségre, illetve fogadalmat tett, hogy 4500 korona erejéig támogatni fogja azokat, akik a háborúban árvulnak el, és 50 ezer hadikölcsönt jegyzett, csakúgy, mint a hitközségi hivatalnokok nyugdíjalapja is.⁷

Azaz minden budai hitközségi egyesülést számba véve, a háborúba lépés után röviddel több mint 375 ezer koronát költött (átszámítva, mai árfolyamon több mint 830 millió forintot). Nem titok, hogy ez, s még ennél is több pénz, mind elúszott.

Háborús hétköznapok

Az 1915-ös, évi rendes közgyűlésen dr. Szabolcsi Izidor (1855–1933) elnök elmondta, hogy az előző évben a hitközségi adózók száma 3527 volt, 897 fővel több, mint előtte, s hangsúlyozta, hogy az új nagy zsinagóga-építés kérdése közel van a megoldáshoz,

„hogy ezt a szent feladatot az eddigi lelkesedéssel és vallásos buzgalommal igyekezzenek, mihelyt a nagy történeti napok elmúlnak, megoldani”.⁸

A háború plusz feladatai nem vonták el a figyelmet a mindennapoktól sem. A budai zsidók egyedi problémája volt az alagútjegy. Az alagútjegy megváltása billentette fel azt a sorompót, mely a várhegy gyomrán keresztül vezető alagút két oldalát zárta el. A Horváth-kert és környékén élő zsidók az alagúton át jutottak a leggyorsabban az Öntőház utcai zsinagógába, mely hétköznaponként természetesen nem okozott problémát, azonban szombaton és ünnepnapok alkalmával a néhány fillér is komoly gondot generált. Hogy a vallásos zsidóknak se kelljen megkerülni a várhegyet, a hitközség évente – természetesen a háború esztendőiben is – előre kifizetett bizonyos számú alagútjegyet a pénzügyminisztériumnak.⁹

Az újramezdés nehézségei

Nem indult zökkenőmentesen a világháború utáni újramezdés. 1919 elején a hitközség teljes elnöksége lemondott. Szabolcsi külön bejelentette, hogy semmi esetre sem vállalja újra a megbízatást.¹⁰ Majd' egyéves átmenet után végül dr. Barsi Dezső gyermekorvost választották új elnöknek.¹¹

Az új nagyzsinaogóga kérdése gyakorlatilag teljesen lekerült a napirendről. Ennél kisebb volumenű feladatok is problémákba ütköztek. Részben a problémák áthidalására felmerült, hogy a budai hitközség csatlakozzon a pesti hitközséghez. Ennek komolyabb támogatói is voltak, s 1920-ban úgy tűnt, hogy meg is állapodnak az összeolvadásról, aztán kicsivel ezután 1921 tavaszán a közösség egyik elöljárója, Alapi Béla (1876–1951) bankár jótékony vezetőállásából való lemondásával rázta meg a közvéleményt. A belső feszültség a nyilvánosságra robbant: „ahol a cionizmusnak exponált vezére a vezető, én csak ellenfél lehetek, mert én magyar zsidó vagyok és az is maradok”.¹²

De mi is történt? Barsi doktor 1920 őszén több hónapos trieszti tartózkodás után a Szentföldre költözött,¹³ hogy ott a csonttuberkulózisos betegek szanatóriumának és tengerparti villájának építkezését felügyelje – az *Uj Kelet* tudósítása szerint ő volt az első magyar orvos, aki kivándorolt.¹⁴ A vezetést mint ügyvezető alelnök Baróti Samu (1878–1946) bankigazgató vette át, aki a kommun idején meggyengült hitközséget anyagilag stabilizálta. Baróti is a hitközségek fúziója mellett volt, viszont az erről szóló szavazás botrányba fulladt. Az ismert közgazdász, egyetemi tanár – nem mellesleg cionista vezető – Strausz Adolf (1853–1944) mögött felsorakozó mintegy 20–30 tag gyakorlatilag megbuktatta az előjáróságot, jobban mondván Barótiék beadták a lemondásukat, majd híveikkel együtt elhagyták az üléstermet. Ezután Strauszt – egy nem létező pozícióba – korelnöknek választották.¹⁵

A stabilitás visszaállítása

A budai zsidó közösség 1922 elején nyerte vissza egységét, amikor Baracs Károly (1868–1929) udvari tanácsost választották meg a hitközség új elnökévé.¹⁶ Baracs egyaránt örvendett népszerűségnek és tiszteletnek a világi és felekezeti világban, mint mérnök sokat tett a főváros közlekedésének fejlesztéséért, a zsidó közeletben pedig méltó unokája volt Barach Júda Léb (1807–1873) topolyai rabbinak és Löw Lipót (1811–1875) szegedi főrabbinak.

Jóllehet Baracs Károly elnökletével újból eljött a stabilitás, a recesszió nem engedett érdemi, önálló fejlődést. 1923-ban a vallási vezetők erőfeszítéseinek elismerésül Kiss Arnold „vezető főrabbi”, Edelstein Bertalan (1876–1934) újlaki rabbi pedig „főrabbi” lett.¹⁷

Főkéntornak 1923 végén a Bethlen téri zsinagógából került az Öntőház utcai zsinagógába Sirota Sándor (1890–1963). Szép hangját édesapjától, Sirota Ábrahám (1859–1923) apostagi rabbi helyettes-kántortól örökölte.¹⁸ Egy ízben ekképp ecsetelték tehetségét: „Ha odaáll az ómed elé, az érzelmeknek húrjait szólaltatja meg, aki vallásos érzületénél fogva hivatva van, hogy Isten előtt a gyülekezet küldöttje legyen.”¹⁹

A két világháború között

Baracs Károly 1926 tavaszán lemondott az elnökségről, s bár annak ellenére újraválasztották, ezt csak a költségvetés elfogadásáig vállalta.²⁰ Helyére végül hivatalosan csak decemberben választották meg az addigi alelnököt dr. Krisztháber Adolf (1860–1940) ügyvédet.²¹

1929. február 10-én iktatták be Buda harmadik rabbiját: az Öntőház utcai főzsinaogógaiban avatták budai rabbivá dr. Benoschofsky Imrét (1903–1970), aki a korábbi két évben Edelstein főrabbi hitoktatói feladatainak javát vette magára.²²

1934 tavaszán avatták fel dr. Vidor Pál (1909–1945) rabbist, akit a hitközség rögtön hittanárnak nyert meg,²³ amellelt pedig a budai Vörösmarty-cserkészcsapat egyik fő mozgatórugója is volt. Sajnos csak néhány hónapig működött négy rabbi Budán, mert június 3-án Edelstein főrabbi, útbán az Öntőház utcai zsinagógába váratlanul összeesett. A mentők a Maros utcába, a Budai Chevra Kadisa kórházába szállították, ahol rövidesen meghalt.²⁴

A budai hitélet érdekes adaléka, hogy 1937-ben, a három állandó budai zsinagóga mellett a hitközség égisze alatt nyolc helyen rendeztek be pótimahá-



zat, mégpedig: a Chevra Kadisa üdülőházában (Zugligeti út 19.), a svábhegyi Szegő-villában, a budakeszi Erzsébet Szanatóriumban, a Nemzeti Park Vendéglőben (Vadorzó út 1.), a farkasvölgyi Park Penzióban (Torbágyi út 110/12.), a Corvin téri Budai Vigadóban, a Budagyöngye vendéglőben (Budakeszi út 11.), a Karvaly-villában (Alsó Törökvész út 3.) és a Budai Izraelita Nőegylet székházában.²⁵

A két budai tartóoszlop kidőlte

Az 1940-es őszi két hatalmas veszteséggel írta be magát nem csak az Öntőház utca, de az egész budai zsidóság történetébe. Elhunyt a hitközség nagynevű elnöke, dr. Krisztháber Adolf, akitől Kiss rabbi így búcsúzott:

„Ember volt, igaz, tiszta ember, akit nem csábított a külső méltóság s aki maga volt a megtestesült szeretet és megértés és aki csak mosolygott az emberi gyarlóságokon. Mindig csak mosolygott, akkor is, ha a legnagyobb fájdalmak mardosták szívét, lelkét s bizonyos, hogy sírjából is mosolygószerű kék nefelejcskék fognak kinőni. [...]

KISS ARNOLD RABBI TEMETÉSE A FŐ UTCAI SZÉKHÁZBÓL (MILEV)



Száz és száz család gondol reá meleg, őszinte szeretettel, mert minden idejét és energiáját mindig másoknak áldozta. [...] Beteljesítette az Írás szavát: A kohén mindenét feláldozta.”²⁶

Néhány héttel később Kiss rabbi is sírba szállt. Ravatalát működésének fő helyén: az Öntőház utcai főzsinagógában állították fel. Benoschofsky budai rabbi és dr. Hevesi Simon (1868–1943) Dohány utcai főrabbi búcsúztatták, majd a gyászolók tömegében kísérték ki a Farkasréti temető zsidó részébe.²⁷ Akkor volt a tömeg, hogy a biztonság érdekében a zsinagógába csak előre megváltott jeggyel lehetett bemenni, majd onnan négy külön autóbusszal lehetett kimenni a temetőbe.²⁸

Kevés olyan rabbi, de általában véve pap volt hazánkban, aki annyi beszédet tartott, mint dr. Kiss Arnold rabbi. Míg mások csak egy-egy különlegesebb szombaton tartottak drósékat, addig ő minden alkalmat megragadott hallgatóságának művelésére és a Tórára nevelésre. De nem csak szóban, írásban is erős volt. Úgy mondják, hogy volt idő, amikor több cikket írt, mint hivatásos újságírók.²⁹

Halálakor Benoschofsky rabbi is Kiss Arnold akusztikus beszédét emelte ki, hogy zenélő hatalmas hangja továbbra is ott fognak zengeni-bongani a hívei emlékezetében. Gyönyörű magyarsággal megkomponált beszédeit egyenesen „tündökletes tűzijátékhoz” hasonlította. De azt az elévülhetetlen

érdemét sem felejtette gyászbeszédében, hogy Kiss írta meg a Mirjam című női imakönyvet, mely asszimilált zsidó asszonyok ezreit juttatta vissza gyökereihez, a Tórához és az Örökkévalóhoz.³⁰

Mint főnixmadár hamvaiból

1942. február 21. szombat fekete gyászbetűkkel íródott be az Öntőház utcai nagy zsinagóga történetébe:

„Szombaton, a kora reggeli órákban vészes szirénabúgással száguldottak Buda felé, a még éjszakai álmát alvó Belvároson keresztül a központi tűzoltóság autói. [...] Reggel fél hét óra lehetett, amikor a Lánchíd utcában szolgálatot teljesítő rendőr telefonon jelentette a tűzoltó főparancsnokságnak: »Ég az Öntőház utcai zsinagóga!« [...] Abban a pillanatban, amikor az üvegtáblák megsemmisültek, légvo-



A TŰZVÉSZ UTÁNI PUSZTÍTÁS (MILEV)

nat keletkezett és a lappangó parázslángra kapott. A Mindenható temploma tüzes katlanná változott. [...]

A tűzoltók azbesztruhába öltözve, gázálcban hatoltak be a lángokban álló épületbe. Egyszerre három vízsugárral dolgoztak, három irányból támadtak a veszedelemre, hogy megmentse a pusztulástól a még ép-ségben maradt berendezési tárgyakat és óvják a szomszédos épületeket. [...]

A földszinti padok, a parázsló ülések a hatalmas mennyiségű víz



támadásának megadták magukat, üszkösödni kezdtek. Az égő padló szikráinak pattogása elcsendesedett, amikor váratlanul lángnyelvek jelentek meg a frigyszekrény körül.

A magasra csapó lángok áttüzesítették az orgonát. A sípok izzani kezdtek és a tűz átcsapott az emeleti padsorokra is. Félő volt, hogy nemcsak a berendezési tárgyakat, hanem az épületet sem lehet megmenteni a teljes megsemmisüléstől. [...] Öt és fél órán keresztül pusztított a tűz az Öntőház utcai templomban, amíg végül is sikerült további rombolást és terjedést megakadályozni. [...]

A szombati áhítatra gyülekezett zsidók könnyes szemmel tértek ott-

honukba, hogy ott végezzék el áhítatosságukat, ott könyörögjenek a békeség Istenének. Szombaton a Mindenható kereste fel őket hajlékukban, hogy meghallgassa imájukat, [...]”³¹

A zsinagóga következtében pusztító tűz az isteni gondviselésnek köszönhetően megtorpant a Frigyszekrény előtt, így a Tórák megmenekültek. Minden más belső berendezés, az orgona és a tető egy része azonban elpusztult.

A zsinagóga mielőbbi helyreállítására dr. Csobádi Samu (szül.: Kohn, 1879–1964) ügyvéd, a hitközség elnöke rendkívüli gyűlést hívott össze. Elhatározták, hogy még az őszi nagyünnepek előtt megpróbálják visszaadni rendeltetésének Isten házáat. A fő gond természetesen anyagi jellegű volt, ugyanis a több mint 100 ezer pengős (mai áron kb. 70 millió forint) kár csak egy részét térítette meg a biztosító, mintegy 45 ezer pengőt maguknak kellett előteremteni, még hozzá adományokból, mert ahogy Csobádi fogalmazott: „a hitközség tartalékaihoz nem lehet hozzányúlni, mert azoknak a mai időkben száz helye van”.³²

A helyreállításokig az imádkozásokat a budai hitközség székházában, a Fő utca 12. földszint 5. szám alatt tartották, kivéve a péntek esti – és ünnepi – Isten-tiszteleteket, mert azokat a Nőgyelet Keleti Károly utca 22. alatti dísztermében rendezték meg.³³

A zsinagóga újjáavatásában oroszlánrésze volt Vető Sándor (1874–1945) al-elnöknek, kinek hála még szeptember 10-én (elul hó 26-án) újból felavathatták az Öntőház utcai zsinagógát. Sirota főkántor és énekkarának a prelúdiuma és *Má tovu* után, Benoschofsky főrabbi fellobbantotta az örökmécsest és többek között ezt mondta: „A lélek háza ez a templom és az Istené. Az Ő dicsőségére építettük. [...] A történelem élő tanúja a mi hitközségünk, amely átélte a magyar történelem sok válságos korszakát. Most arra kérjük a gyülekezet házából Istent, hogy áldja meg ezt a földet ne csak kenyérrel, hanem azzal, hogy fiai lehessenek minden polgárai.” Majd áldást mondott Magyarországnak kormányzójára és polgáira. Majd *Olénu*, végül Himnusz.³⁴

1945

A második világháború után a budai hitközség maradványában elkezdődött az újjáépítés. Újjáépítették, amit lehetett, de az Öntőház utcai főzsinagóga sajnos nem volt azok között. A főzsinagóga a várnegyed környéki harcokban és az ostrom alatt teljesen tönkrement, beomlott. A nyilasok által internálótábornak használt lágymányosi zsinagógát 1945. május 24-én, a náci németek által istállónak használt újlaki zsinagógát pedig május 25-én avatták újra.³⁵

A második világháború végével zárult le az Öntőház utcai főzsinagóga története. Az itt imádkozó túlélők Buda másik két zsinagógái közösségéhez csatlakoztak.

¹ „Katonák ünnepe”, *Egyenlőség*, 1914. 33. évf. 42. szám, 7. old.; ² „Egy ünnepi beszéd sikere”, *Egyenlőség*, 1914. 33. évf. 46. szám, 10. old.; ³ „Egy egyházi beszéd sikere”, *Egyenlőség*, 1914. 33. évf. 51. szám, 12. old.; ⁴ „A budai hitközség évi jelentéséből”, *Egyenlőség*, 1918. 37. évf. 25. szám, 11. old.; ⁵ „Weisz Mór”, *Izraelita Tanügyi Értesítő*, 1914. 39. évf. 12. szám, 372. old.; ⁶ „Schwartzstein Dezső”, *Izraelita Tanügyi Értesítő*, 1922. 47. évf. 11–12. szám, 209. old.; ⁷ „A háború körül – A budai zsidóság működése”, *Egyenlőség*, 1914. 33. évf. 48. szám, 5–6. old.; ⁸ „A Budai Izraelita Hitközség”, *Egyenlőség*, 1915. 34. évf. 9. szám, 16. old.; ⁹ „A szombati fizetés”, *Egyenlőség*, 1916. 35. évf. 41–42. szám, 14. old.; ¹⁰ „A budai izr. hitközség elnöksége lemondott”, *Egyenlőség*, 1919. 38. évf. 11. szám, 11. old.; ¹¹ „Budai hírek”, *Egyenlőség*, 1919. 38. évf. 29. szám, 17. old.; ¹² „Alapi Béla lemondólevele”, *Egyenlőség*, 1921. 40. évf. 15. szám, 15. old.; ¹³ „Egyesül a budai hitközség a pestivel”, *Egyenlőség*, 1920. 39. évf. 42. szám, 10. old.; ¹⁴ „Orvosok kivándorlása”, *Új Kelet*, 1920. 3. évf. 70. szám, 4. old.; ¹⁵ „Súlyos helyzet a budai hitközségben”, *Egyenlőség*, 1921. 40. évf. 13. szám, 12. old.; ¹⁶ „A budai hitközség életéből”, *Egyenlőség*, 1922. 41. évf. 6. szám, 15. old.; ¹⁷ „A budai zsidó hitközség”, *Egyenlőség*, 1923. 42. évf. 7. szám, 15. old.; ¹⁸ „Halálózás”, *Egyenlőség*, 1923. 42. évf. 4. szám, 16. old.; ¹⁹ „Sirota főkántor ünnepelése”, *Egyenlőség*, 1929. 50. évf. 5. szám, 21. old.; ²⁰ „Elnökváltás a budai hitközségben”, *Egyenlőség*, 1926. 45. évf. 13–14. szám, 26. old.; ²¹ „Elnökválasztás a budai izr. hitközségben”, *Ujság*, 1926. 2. évf. 282. szám, 11. old.; ²² „Dr. Benoschofsky Imre rabbi beiktatása”, *Egyenlőség*, 1929. 49. évf. 23. szám, 13. old.; ²³ „Kilenc új rabbi avatnak a Rabbiképzőben”, *Egyenlőség*, 1934. 54. évf. 19. szám, 15. old.; ²⁴ „Edelstein Bertalan halála”, *Egyenlőség*, 1934. 54. évf. 27. szám, 13. old.; ²⁵ „Izraelita istentiszteletek”, *Ujság*, 1937. 13. évf. 202. szám, 15. old.; ²⁶ „Dr. Kriszhaber Adolf temetése”, *A Magyar Zsidók Lapja*, 1940. 2. évf. 40. szám, 4. old.; ²⁷ „Dr. Kiss Arnold temetése”, *Hétfé Reggel*, 1940. 2. évf. 47. szám, 5. old.; ²⁸ „A budai izr. hitközség elöljárósága”, *Esti Kurir*, 1940. 18. évf. 262. szám, 6. old.; ²⁹ „Kiss Arnold emlékezete”, *A Magyar Zsidók Lapja*, 1941. 3. évf. 42. szám, 5. old.; ³⁰ Dr. Benoschofsky Imre, „Dr. Kiss Arnold”, *Magyar Zsidó Szemle*, 1940. 57. évf. 12. szám, 152–153. old.; ³¹ „Elpusztult az Öntőház-utcai templom...”, *Képes Családi Lapok*, 1942. 63. évf. 9. szám, 5–6. old.; ³² „Meg kell mutatni, hogy a megpróbáltatás összekovácsolja erőnket”, *Képes Családi Lapok*, 1942. 63. évf. 11. szám, 9. old.; ³³ „Izraelita Isten-tiszteletek”, *Ujság*, 1942. 18. évf. 47. szám, 8. old.; ³⁴ „Felavatták az újjáépült Öntőház-utcai zsinagógát”, *A Magyar Zsidók Lapja*, 1942. 4. évf. 37. szám, 7. old.; ³⁵ „Kishírek – A Budai Izraelita Hitközség”, *A Mai Nap*, 1945. 21. évf. 14. szám, 4. old.

Befogadótáborból nemzetközi kóser rendezvényközpont

EIN ERT írása

Soha ennyi külföldi diák még nem vett részt az EMIH balatonőszödi zsidó táborában, mint a most zajló kéthetes Camp Balaton CTeen és CKids rendezvényen. Az eredetileg 2022-ben, ukrán zsidók számára kialakított menedéktábor – megőrizve humanitárius szolgálatát – a jövőben modern, vonzó és kóser rendezvényközpontként is szeretné felhívni magára a figyelmet.





KÖVES SLOMÓ ÉS FRIEDMAN SASHA

A cél egy olyan zsidó közösségépítő és oktatási hely megteremtése, amely egész évben kínálna programokat a már itt élő vagy ide nemrég érkezett ukrán menekülteknek. Továbbá a magyar és nemzetközi zsidó közösségeknek, barátaiknak, családjaiknak is kínálna szolgáltatásokat

– summázza ambícióját Friedman Sasha, aki idén január óta dolgozik operatív vezetőként azon, hogy a balatonöszödi táborból egy sikeres és hatékony fenntartású Camp Balaton brandet alakítsanak ki.

Az EMIH 2022 áprilisában – alig pár héttel Ukrajna orosz megtámadása után – a magyar állam jóvoltából egy rendkívüli menedéktábort nyitott meg a Balaton déli partján. A 21 hektáros zöldövezetben, a korábbi balatonöszödi kormányüdülő helyén mára több száz vendég fogadására is alkalmas infrastruktúra jött létre. Mindez, világméretben is egyedülálló módon, kóser körülmények között! A mostani immár a negyedik nyár, amikor a Camp Balaton a világ számos országából fogad diákokat. Ezekben a napokban zajlik a minden eddiginél tartalmasabb – 6–18 éves diáknak szóló – 2025-ös Camp Balaton, amely július 23. és augusztus 5. között rekordszámú külföldi jelentkezőt vonzott. A 19 országból csaknem 400 résztvevő világviszonylatban is kimagasló – hát még Magyarországon, a Balatonnál.

Amióta megnyitottunk több mint 3500 ukrán zsidót szállásoltunk el. A legtöbben egyszerre 600-an voltak itt. Jelenleg is mintegy százán élnek a táborban. Senkit nem sürgetünk semmivel, mindenki addig marad nálunk, amíg szeretne

– mesélte Köves Slomó, az EMIH vezető rabbija, aki folyamatosan visszajár a balatoni helyszínre. Átala köttetnek ott házasságok és volt körülmételés is a tábor nyitása óta. Volt, aki ott született a Balaton partján, igaz, nem a táborban, hanem a siófoki kórházban. Tehát átmenetileg

továbbra is otthonául szolgál a hely azoknak, akik hazájukból, mindent hátrahagyva, menekülni kényszerülnek. A Balaton általában is az egyik legkedveltebb úti célja a kikapcsolódást keresőknek, de a Camp Balaton lehetőséget ad arra is, hogy egyazon területen a rövid- és középtávon vagy életvitelszerűen ott élők zavartalanul tölthessenek időt együtt azokkal is, akik csak egy-két hetes kikapcsolódás miatt érkeznek oda. Találkozások, együttlétek, közösségalkotás, emberi kapcsolódások, megismerés, megértés, emberség – e szavak kelnek életre az üdülőben, legyen szó bármely ott szervezett programról. Ezeket az élményeket elevenítette fel nekem is találkozásunkkor Daniella és Andrej, akik a beszélgetésre elhozták négyéves fiukat is. Óbudán, egy kávézóban ültünk össze, nem messze attól a zsidó óvodától, ahova az Azovi-tenger észak partvidékéről, Berdjanszkból származó család legkisebb gyermeke jár, és ahol Danielle maga is dolgozik.

Most a konyhán vagyok, de mivel a végzettségem tanár, van bennem fejlődési potenciál, nem akarok a tányérok és az ételek között leragadni. A családom most boldog és hálás itt Pesten. Nagyon sokat köszönhetünk az EMIH-nek és külön Köves rabbinak is, ezt feltétlenül írjad le!

– köti a lelkemre Daniella és Andrej, aki sofőrként – gyakran a Micva-mobillal is járva – szolgálja az EMIH közösségét. Mindketten arról beszélnek, hogy örülnek döntésüknek, és nem bánják egy cseppet sem, hogy szemben a többséggel, ők maradtak Magyarországon. Amíg az ukrán menekültek nagy része az átmeneti pár hét után más európai országba ment, Andrej és Daniella több mint egy évig éltek a Camp Balaton táborában – ott, ahol második gyermekük született, és ahol Köves Slomó adta össze őket a hüpe alatt! Beszélgetőtársaim immár két éve élnek Budapesten, és a magyar zsidó közösség támogatásával jutottak megfizethető albérlethez, munkához, és gyermekeik számára bölcsődéhez, óvodához. Ez az erős közösségi élet sarkallja őket arra, hogy optimistán tekint-

DANIELLA ÉS ANDREJ



senek a jövőbe, és itt, Magyarországon képzeljük el a következő éveiket is.

Nagyon szerencsésnek érezzük magunkat, hogy a Camp Balaton táborában eltöltött 15 hónapunk alatt olyan sok szeretetet, megértést, támogatást és vallásos zsidó életet tapasztalhattunk meg. Úgy érezzük, hogy szeretnénk hálánk jeléül magunk is visszaadni a közösségnek valahogy. De legalábbis a mi példánkkal emlékeztetni a világot arra, hogy milyen befogadásban volt részünk

– hangsúlyozza Daniella, aki családjával most nyáron is tervezi, hogy a Camp Balatonon töltenek el egy pár napot.

Köves Slomó szerint a folyamatos humanitárius szolgáltatás mellett – melynek fő anyagi fedezete a nemzetközi adományokon kívül még mindig a magyar államtól is érkezik –, érdemes tágabb kitekintésből nézni a hely adottságaira. Ezért is fejlesztik folyamatosan a létesítményt. Idénre már elkészült a fedett uszoda és szauna, van külön mozaikterem, és lett egy bowlingpálya is! Mindez pedig a több mint 400 méternyi saját partszakasszal ren-

delkező balatoni helyszínt a kóseriségi adottságaival – saját konyha, saját rabbi, imatermek, könyvtárak...stb. – együtt igazán attraktív, nemzetközi értelemben is jelentős táboroztatói, közösségfejlesztői piaci tényezővé teheti. Köves rabbi, a rá jellemző ambiciózus tervekkel együtt sem akarja azt, hogy a Camp Balatonra úgy tekintsenek, mint az ezeket a sorokat olvasók között első számúként ismert, magyarországi zsidó tábor, Szarvas riválisa.

Vajon van-e igény olyan táborra ma Európában, amelyik egy vallásos közösség, a maguk értékei és szokásai mellett, elsősorban nem-vallásos(!) nemzetközi zsidó fiataloknak kínál alternatívát?

– fogalmazott Köves Slomó azzal kapcsolatban, hogy miért is színesítenék a Camp Balaton imázsát. Európában a jelenleg mintegy 700 Chabad-rabbi nagyjából 450 Chabad-közösségért felel. Az ottani családok, és azok barátai között több ezer potenciális Camp Balaton táborozó lehet – véli a rabbi. Csak persze meg kell találni a megfelelő módot arra, hogy eljussanak a Balaton partjáról érkező hívó szavak hozzájuk is. Ezért – a PR, marketing és kommunikációs feladatokért – is felel januártól Friedman Sasha, aki sok-sok év közösségi aktivitás, táborszervezés

(például Szarvason is!) és oktatási projektek nemzetközi menedzselésének tapasztalataival vetette bele magát a közös munkálatokba. Beszélgetésünk után is épp a közelgő, kéthetes tábor részleteiről egyeztetett Köves rabbival és Tzemmy Bassmannel, aki az EMIH CTeen programjának egyik fő felelőse.

A közelmúltban a bécsi jesiva diákjait láttuk vendégszolgálni, szeptemberben érkeznek az EMIH-hez tartozó Milton Friedman Egyetem hallgatói, és a mostani nagyszabású, több száz diákot megmozgató nemzetközi ifjúsági tábor után már egészen decemberig vannak programjaik.

Ilyen lesz például a családi táborunk, a szenior táborunk vagy az ukrán családi tábor is

– meséli a következő hetek-hónapok feladatait Sasha, aki elkötelezett aziránt, hogy párhuzamosan ismertessék meg a Camp Balaton szellemiségét a hazai zsidó közösségekkel és a külföldiekkel is.

A hely brandjéből akarunk program brandet fejleszteni

– fogalmazza meg ars poeticáját marketinges minőségében a tábor új, mindenre-felelőse. Szerinte a jól kidolgozott programkínálattal, a szellemiséggel, és az egyre inkább minden más nemzetközi zsidó tábor attraktivitásával is versenyképes infrastruktúra nagy reményekre adhat okot. Hisznek abban, és sokat is tesznek azért, hogy a Camp Balaton ne csupán egy szezonális élményt kínáljon, hanem egy életre szóló közösségi és zsidó identitást megerősítő találkozás helyszíne is lehessen. Komoly tervekkel készülnek arra is, hogy a Camp Balaton híre külföldi egyetemeken, főiskolák zsidó tanulóihoz is elérjen. Úgy tartják, hogy Amerikában például továbbra is kifejezet-

ten népszerűek a középkelet-európai zsidósággal kapcsolatos programok, ráadásul szemben a nyugaton tapasztalt – és az egyetemeken különösen fájó módon tetten érhető – erősödő antiszemita hullámokkal, Magyarországon szerencsére erről nincsen szó.

Nem véletlen tehát, hogy a Camp Balatonnal egy modern, parádés környezetben található, biztonságos nemzetközi zsidó ifjúsági tábor minden vonzó erejével áll készen arra, hogy meghódítsa a világot! A szervezők a játékos, vidám hangulat mellett organikus módon adagolják vendégeiknek a különféle vallási, oktatási programokat. Kalandosan interaktív, közösségi és könnyed formában kínálják a zsidó örökség és az identitás felfedezését. Ötvözik a hagyományos tanulást kreatív és élményalapú módszerekkel, így a zsidó értékek igazi inspirációként szolgálhatnak minden táborozó számára – és nemcsak a tábor idejére, hanem remények szerint akár örökre is. Az eredetileg menekülteket ellátó tábor tehát némi profilváltással mostantól fokozatosan hirdeti magáról, hogy egy befogadó, hagyománytisztelő és egyben modern zsidó közösséget építő rendezvényközpont is lesz. Olyan agora, ahol már sikerrel bizonyított, nemzetközi madrichokkal nemcsak fejlesztik a kritikus gondolkodást, a vezetői képességeket és az önismeretet, de a különböző zsidó hagyományok és szokások megismertetésével a táborozók mélyebb büszkeséget szereznek globális zsidó örökségük iránt is. Ezzel magabiztosabbá válhatnak nem csak a táborban, hanem az élet minden területén. Nem véletlen a programok sokszínűsége sem, hiszen izgalmasan és közérthetően közelítik a Tóra-tanulmányokat vagy épp a héber nyelvet. Mindezt pedig ötvözik művészeti, sport-, zenei, és egyéb foglalkozásokkal. Jó esély mutatkozik arra, hogy a Camp Balaton előbb vagy utóbb egy olyan hivatkozási pont legyen, ahol minden táborozó – bármilyen vallási háttérrel érkezzen is – lehetőséget kap arra, hogy felfedezze és megélje saját identitását, és büszke, bátor zsidóként lehessen tagja közösségének.





Múzeumok Éjszakája

2025
JÚNIUS
21.

Nyitott Zsinagógák Éjszakája az EMIH zsinagógáiban

Június 21-én ismét óriási jövés-menés volt az EMIH-Chábád zsinagógáiban, de most nem imára gyűltek össze az emberek. A Múzeumok Éjszakája alkalmából az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség olyan egyedülálló programsorozattal várta az érdeklődőket, amely egyszerre szólt a vallásról, közösségről, zenéről és kultúráról.

Huszonharmadik alkalommal rendezték meg hazánk egyik legnagyobb kulturális eseményét, a Múzeumok Éjszakáját. A Nyitott Zsinagógák Éjszakája keretében az esti óráktól kezdve egészen hajnalig pezsgő vallási, kulturális és zenei élet töltötte meg Budapest és Szentendre zsidó közösségi tereit.

Személyes találkozások rabbikkal

A program kezdő, egyben elengedhetetlen eleme minden helyszínen a hávdálál volt. A hagyományos szertartási elemek mellett hangsúlyt kaptak a rabbik személyes gondolatai is.

Óbudán Köves Szmó rabbi vezette a hávdálát, majd Szalai Kálmán és Ambrus Klára tartott vezetett bejárásokat a különleges épületben. A Budavári Zsinagógában Faith Áser rabbi fogadta a vendégeket, ahol a programot az elmúlt évekből már nagy kedvenc csocsó is színesítette.

Az Újbudai Zsinagógában Megyeri Jonatán rabbi, a Zsilipben Glitzenstein Sámuel rabbi mesélt haszid történeteket. A Vasvári Pál utcai zsinagógában Oberlander Báruch rabbi és Nógrádi Bálint vezették végig a látogatókat az ortodox közösség világán. Szentendrén Myers Mendy rabbi fogadta az érdeklődőket, ahol különleges op-art és kinetikus kiállítás is várta a közönséget Yaacov és Ron Agam alkotásaival.

Három teli különjárat

A zsinagógák közötti utazást idén is három különjárat segítette. A három tematikus útvonal mindegyike telt házas volt. Az utazás során az EMIH vezetői meséltek a zsidó hagyományokról, építészetéről és közösségi életéről.

A kóser gasztronómiáról pedig nemcsak sok szó esett, de az utazások végén mindenki kóstolhatott is. Ezúttal a híres zsidó sütemény, a flódnai került a tányérra.

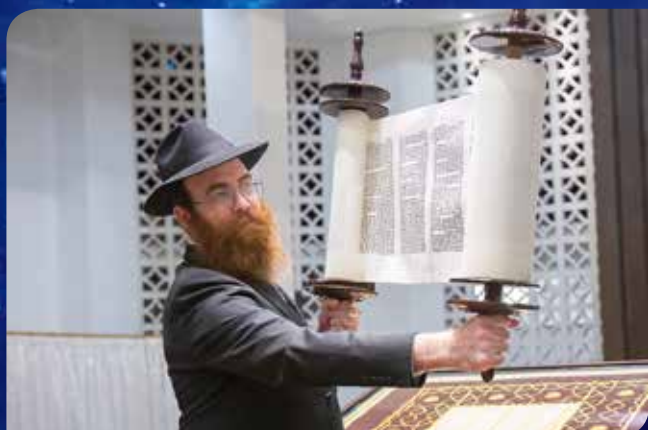
Éjfél koncert az Óbudai Zsinagógában

Az éjszaka egyik központi eseménye a Variart Trio éjfél koncertje volt az Óbudai Zsinagógában. A koncert zenei utazásra invitálta a hallgatóságot Franciaországtól a Közel-Keleten át Afrika partjaiig.

Az EMIH idei részvétele újra bebizonyította, hogy a Nyitott Zsinagógák Éjszakája több mint egy egyszerű kulturális program. A nyári napforduló újból lehetőséget adott a nyitásra, a párbeszédre, a megértésre.

zsido.com





UPSERIN először és hatodszor

JUHÁSZ VALI írása

A hajvágási ünnepség minden hároméves zsidó kisfiú életében mérföldkő. Az addig érintetlenül a vállukra omló hajukat a közösség tagjainak közreműködésével életükben először levágják (aztán persze a fodrász utánaigazíthat...). A harmadik születésnap hagyományosan a zsidó oktatás megkezdésének ideje. Innentől már nemcsak befogadja az őt körülvevő világnak, hanem képes rá, hogy micvákön és a tóran tanuláson keresztül adjon is.

„Olyan az ember, mint a mező fája...” (5Mózes 20:19.) Ennek a Tóra-versnek az alapján sok, fákra vonatkozó parancsolatot vonatkoztatunk az emberekre. Így például abból, hogy a gyümölcsfák termését nem szedjük le az első három évben, átvitt értelemben úgy is értelmezzük, hogy nem vágjuk a fiúk haját életük első három évében.

Az első vágást a homlok felett szokás ejteni – azon a helyen, ahova 10 év múlva a tfilint fogja kötni a fiú. Erre általában egy kohént, vagy egy rabbit szoktak felkérni. A vendégek sorban vágnak egy-egy tincset, vigyázva,

hogy a halántékon lévő tincs, a pajesz érintetlen maradjon. Ezután a kisfiú megkapja élete első kipáját és ciceszét, amit innentől minden nap viselni fog.

Közösségünkben az utóbbi hónapokban több kisfiú is betöltötte a harmadik életévét. Többek között a Zsilip Központ vezetői, Glitzenstein Sámuel és Sosi hatodik kisfiának (aki a nyolcadik gyermekük), valamint a Kecskeméti Zsidóház vezetői, Radziner Shalom és Chaya elsőszülött gyermekének tincsei hullottak le. A két édesanyját arról kérdeztük, hogy ők miként élték meg a kisfiuk első hajvágását.

Ajándékok a barátoktól és Istentől

„Nagyon sokat készültünk erre a nagy napra, leginkább azért, hogy főleg Shamai számára legyen ez egy különleges és jelentős esemény, és vele együtt a családnak meg az összes kedves barátunknak, akik velünk ünnepeltek. Az ünnepség előtti hetekben sokat meséltünk Shamainak arról, hogy miként fog lezajlani a hajvágás, az egész folya-



matról, hogy azért izgatott legyen, de ne ijedjen meg az aznapi sok történéstől. Beszéltünk neki arról, hogy levágjuk a haját, és így olyan lesz, mint a nagyfiúk, és ezen a napon sok ajándékot kap a barátoktól, és Istentől is lesz két új micvája ajándékba: a kipa és a cicesz, amelyeket azóta is nagyon büszkén hord. Számomra nagyon meghatározó volt és hihetetlen, hogy milyen gyorsan repül az idő. Én kicsit stresszeltem előtte, hiszen az első gyermekem hajvágási ünnepsége volt, de hála istennek, minden jól sikerült és szuper volt.”

Hatodjára is lehetnek meglepetések

Glitzenstein Sosi így mesélt erről: „Idén lát báomerkor ünnepeltük a hatodik kisfiam hajvágását. Számomra természetes az, hogy egy kisfiúnak hároméves koráig hosszú a haja és esetleg néha azt mondják neki az emberek: »milyen cuki lány«, nincsenek ezzel kapcsolatban furcsa érzések bennem.

A mostani hajvágás mégis picit más volt, mint a többi fiamnál, mert ez a gyermekem nagyon érzékeny, és amikor fél évvel ezelőtt elkezdünk beszélgetni vele a hajvágásról, akkor ő – nagy meglepetésemre – sírni kezdett, hogy nem akarja ezt. Furcsa volt, mert egyik gyermekemnél sem volt ilyen, ők mind örültek, hogy most már nagyfiúk és minden rendben is volt.



Erre a kisfiamra egyébként is jellemző, hogy kicsit jobban tart dolgoktól és aggódott, hogy mi és hogyan történik majd ezen a napon. Úgy próbáltam neki segíteni, hogy miközben sokat beszéltem vele erről, készítettem egy szimulációt: megmutattam neki, milyen lesz a hajvágógép és a kezemmel ollót formáltam, hogy lássa, miként fogják vágni a haját. Úgy láttam, ez fokozatosan nyugalommal töltötte el. Az utolsó héten aztán újra elővettem a vágógépet és be is kapcsoltam, hogy hallja a hangját, hiszen az ünnepség után úgyis találkozik majd ezzel, mert a hajvágási ünnepség után mindig meg kell igazítani a fiúk haját. Így aztán az eseményen és utána az itthoni igazítás sem volt már semmi probléma, jól viselte. Az otthoni igazítás után mutattam neki a tükörben a frizuráját. Először nagyon furcsállta, hogy rövid a haja, de aztán elnevette magát és mondta, nahát, most már fiú vagyok – és annyira cuki volt látni, hogy most már érti, hogy a hosszú copf után így már látszik, hogy ő kisfiú.

Szerintem ez nem félelmetes, de amikor a gyermekem érzékenyebb, akkor én is érzékenyebbé válok, és így picit én is aggódtam. Ez nem olyan, mint a körülmetélés, ami azért kicsit fájhat. Néha azért sajnálom, hogy a szép hosszú hajukat levágják, de nem lehetünk hippik, hogy örökre meghagyjuk.

A változás akkor érzékelhető, amikor látom, hogy a fiamnál leesik a tantusz, hogy ő fiú és nálam is leesik a tantusz, hogy bizony már nem kisbaba a fiam. Ez a pillanat



mindig meghat: megvolt a hajvágás, mostantól van cicesz és kipa – így hát a kisbabám már kisgyerek. Ez nem fáj, nem szomorú érzés, inkább izgatott ilyenkor az ember.

Az első és a hatodik kisfiam hajvágása között annyi volt a különbség, hogy ez a kisfiam más típusú gyerek, másképpen élte meg ezt a dolgot. Az is különleges volt, hogy lát báomerkor ünnepeltük a hajvágást, pedig ő már előtte, ijár újhholdkor volt hároméves, 18 nappal hamarabb. A háláchá szerint az omerszámlálás idején nem vágunk haját senkinek, ezért vártuk meg lát báomer örömnapiját ezzel. Nekem picit furcsa is volt, hogy már elmúlt hároméves a fiam, mégis hosszú a haja és várnunk kell. Az ünnepség nagyon szép volt és a lát báomer miatt picit nagyobbra is sikeredett. A gyerek ilyenkor mindig mond valamit a zsidóságról: elolvassa az ábécét, kis tórai mondatokat mond. Nem minden gyermekem szeretett volna mindenki előtt megszólalni, ezért most is készítettünk előre videót, amin ő beszél, így hogyha nem akarja, akkor nem kell sok ember előtt szerepelni. Úgy érzem, nem kell kényszeríteni a gyermeket, csinálja azt, ami jólesik és komfortos neki – így én is nyugodtabb vagyok és nem stresszelek.

Ennek a hajvágásnak a kapcsán új dolgokat tanultam. El kell fogadnunk, ha a gyermekünk ilyen, és segítenünk kell őt. Így minden olyan lett, amilyennek én is szerettem volna, és mindenki jól érezte magát.”

Kislányok ünnepe

Napjainkban kialakulóban van egy szokás, amivel a kislányok tanulmányainak megkezdését is hasonló ünnepélyes keretek közé emelhetjük. Ezt a lubavicsi Rebbe, Menáchem Mendel Schneerson rabbi által újra bevezetett régi szokással szokták egybekötni, ami szerint a kislányok három esztendő koruktól gyertyát gyűjtanak édesanyjukkal sábeszre és ünnepekre. Az ünnepségen a kislányok megkapják első gyertyatartójukat, amiben majd a következő pénteken édesanyjuk segítségével gyertyát gyűjtenek. Szokás ezt úgy időzíteni, hogy az első gyertyagyűjtás ünnepre essen, így a kislány az új dolgokra mondandó *sehechijánu* (Áldott vagy te Örökkévaló, aki engedte megérnünk a mai napot...) áldást is elmondhatja.

Upserin, tiszporet, cháláke: mi kerül az asztalra a hajvágáson?

DÉNES ANNA írása

Viszonylag új, ám rendkívül elterjedt zsidó szokás, hogy a kisfiúk haját hároméves korukban vágják le először. E hajvágás jiddis neve „upserin”, héberül pedig a „tiszporet” vagy a „cháláke” kifejezéssel illetik. Bár a Tórában vagy a Talmudban nem olvasunk ilyesmiről, a XVI. századi gfáti kabalisták már megalapozott hagyományként említik, hogy a hároméves kisfiúkat első hajvágásuk alkalmából Meronba, az első századi talmudi bölcs, Simon bár Jocháj rabbi sírjához viszik látg báomerkor. Simon bár Jocháj rabbi halálozási évfordulója az ómerszámlálás 33. napjára, vagyis látg báomerra esik. A rabbi arra kérte követőit, hogy halálának évfordulóját mindig különös vidámsággal üljék meg.

Bár különféle vélemények léteznek az első hajvágás ideális időpontját tekintve (kettőtől ötéves korig), többnyire a harmadik születésnaphoz kötik ezt a mérföldkövet. Ennek elsődleges oka egy tórai törvény (3Mózes 19:23.): „És ha bementek az országba és ültettek bármely gyümölcsfát, érintetlenül hagyjátok gyümölcsét; három évig legyen nektek érintetlen, ne egyék meg”, vagyis az ültetést követően az első három évben nem élvezhetjük egy fa termését. Ugyanez igaz az emberre is, hiszen – ahogy bölcsseink mondják – az ember olyan, mint a mező fája.

Az „ember a mező fája” gondolatból ered a *péot*, ismertebb nevén a pajesz, a haj szélének meghagyása is. Az első hajvágás során erre is odafigyelnek. Ahogy az embernek meg kell hagynia a *péát*, a mező szélén növe termést a szegények számára, ugyanígy érintetlenül hagyjuk a haj szélét is.

A kisfiúk első hajvágására sok helyen kisebb-nagyobb ünnepség kerekte között kerül sor. A hajvágással a kisbaba szimbolikusan kisgyermekké válik, megkapja élete első ciceszt, és ettől fogva kipát is kell viselnie.

Ahol nagyobb eseményt szerveznek a hajvágás köré, ott szokás, hogy a vendégeket is megtisztelik egy-egy tincsenyisszantásával. Akit ez a megtiszteltetés ér, az többnyire cedákával, vagyis adakozással teszi még inkább jelentőségteljessé ezt a pillanatot. Beszédük hangzanak el és a kisgyermek megkezd az álefbét, vagyis a héber ábécé elsajátítását is.

És mivel nincs zsidó ünnepség jőféle és bőséges étel nélkül, most ehhez az ünnepséghez kínálunk harapnivalót. Bár a hajvágási ünnepségeknek nincs hagyományos étele vagy kötelező menüsora, érdemes olyan ételeket választani, amelyek lehetővé teszik a kötetlen mozgást és beszélgetést. A büfészerűen tálalt csipegetni valók például jó választást jelenthetnek, ahogy egy jókedvű grillezés is igen alkalmas lehet, amennyiben az időjárás (és a helyszín) lehetőséget nyújt erre. Sokan odafigyelnek arra, hogy szimbolikus ételek is helyet kapjanak a kínálatban, például méz vagy mézes sütemények, melyek a tóratanulás édességét jelképezik vagy kerek ételek, melyek formájukban a teljesség és a lehető legnagyobb fokú tökéletesség ígérteét hordozzák.

Mi mindent kínálhatunk még? Először is azt kell eldönteni, hogy tejes vagy húsos lesz a fogadás. Tejes fogadásnál sajttal, pizzafélék, tejes szósszal készült tésztafélék játszhatnak a főszerepet, húsos fogadásnál hidegtál vagy frissen grillezett húsok állhatnak a fogadás középpontjában. Mindezeket köretekkel, salátákkal, kenyérfélékkel és természetesen kedvelt édességekkel egészíthetjük ki. Igyekezzünk szépen, ízlésesen tálni – a legegyszerűbb ételek is csábítóak, ha hívogatóan tálnjuk őket.

Fontos, hogy egyszerű, könnyen elkészíthető fogásokat válasszunk, melyekből a nagyobb adag elkészítése sem okoz különösebb gondot. Amit csak lehet, készítsünk el előre és fagyasszuk le. Sok sütemény- és kenyérféle jól fagyasztható, érdemes élni ezzel a lehetőséggel.

Jelöljük meg az ételeket. Jelezzük egyértelműen hogy mi az, ami tejes/húsos és mi az, ami párve, ezzel segítünk a vendégeknek a választásban. Ha várható, hogy gluténérzékeny vendégek is felbukkannak, érdemes az ő számukra is egyértelműen jelezni, hogy mi az, amit ők is fogyaszthatnak.

Az alábbiakban felsorolunk néhány kategóriát és egy-egy receptet is ajánlunk.

KENYÉRFÉLÉK – egy kosárban többféle kenyeret, zsömlét, pitát, kiflit helyezhetünk el ízlésesen.

ROZMARINGOS-FOKHAGYMÁS ZSÖMLE (30 darabhoz)

párve

Hozzávalók: 2 kg liszt; 8 kk. só; 4 ek. szeszámag; 4 ek. lenmag; 5 ek. instant élesztő; 1 ek. cukor; 4 pohár (1200 ml) víz; 5 ek. olívaolaj

A tetejére: szeszámag; egy gerezd fokhagyma, összetörve; egy rozmaringág; ½ pohár olívaolaj; ¼ kk. durva só

A tészta hozzávalóiból rugalmas tésztát gyúrunk. Meleg helyen néhány óra alatt duplájára kelesztjük a tésztát. Ha megkelt, chálát veszünk áldással, majd harminc darabra osztjuk. A darabokból gombócokat formálunk, a gombócokat ovális alakúra nyújtjuk. Az oválisokat hosszabb oldaluk mentén feltekerjük, majd gyors mozdulattal csomót kötünk a tésztára. Miután az összes csomó elkészült,

újabb fél órán át pihentetjük a tésztát. Eközben előmelegítjük a sütőt 220 fokra. A tésztacsomók tetejét vízzel megkenjük, szeszámaggal bőségesen megszórjuk, majd a forró sütőbe toljuk a zsömléket. A sütő hőmérsékletét visszavesszük 180 fokra és 20 perc alatt készre sütjük a péksüteményt. Míg a zsömlék sülnék, egy kis méretű lábosban alacsony hőmérsékleten összeemelegítjük az olajjal a fokhagymát és a rozmaringot. Amikor már sercegnék a fokhagymák, elzárjuk, és beleszórjuk a durva szemű sót. A kész zsömléket még forrón megkenjük az ízesített olajjal.



SALÁTÁK – a felszolgált saláták választékának igazán csak a képzelet szabhat határt.

Ha házi készítésű salátákat kínálunk, érdemes olyan fajtákat választani, melyekből könnyen és gyorsan készíthető nagy

adag: tészta-, krumpli- vagy káposztasaláta. Vagy akár egy könnyed csalamádé:

CSALAMÁDÉ (tartósítószer nélkül)

párve

Hozzávalók: 1 közepes fej káposzta; 2 piros kaliforniai paprika; 1 kígyóuborka; 3 szál sárgarépa; 1 fej vöröshagyma; ½ fej karfiol; 2 kk. só; 2 ek. cukor (vagy több, ízlés szerint); 4 ek. ecet; 2 babérlevél; további fűszerek, ízlés szerint: durvára darált bors, mustármag, őrölt koriander; néhány szál kapor (opcionális); néhány szelet erős paprika vagy egy kevés chillipehely (opcionális)

A zöldségeket megtisztítjuk és ellenőrizzük, nehogy bogarasak legyenek. A karfiolt kis rózsákra szedjük és vízbe áztatjuk, majd alaposan átvizsgáljuk. A káposztának csak a külső leveleit kell megvizsgálni, ha azok épek és nem látszik rajtuk kártevő nyoma, akkor nyugodtan használható a káposztánk. A káposztát és a többi zöldséget is finomra szeleteljük (a karfiol kivételével) és egy nagy tálba tesszük. Fűszerezzük, összekeverjük és 4-5 órán keresztül hagyjuk állni. Ez idő alatt gyakran átforgatjuk, hogy a fűszeres lé minden zöldséget elérjen. Hidegen kínáljuk.



GYÜMÖLCS- VAGY ZÖLDSÉGTÁL

Rendezzük el a megmosott, átvizsgált és fogyasztásra kész gyümölcsöket vagy zöldségeket egy tálon. A zöldségeket felvágjuk hosszanti irányban és kínálhatunk mellé mártogatósokat, például szeszámagkrémet, vagyis tchinát.

RÁGCSÁLNIVALÓK

– a perecek, dió- és mogyorófélek vagy más olajos magvak, apró sós kekszek vagy crackerek sokakat vonzanak és sokféle lehetőséget kínálnak.

Rendezzük el őket ízlésesen, a vendégek bizonyosan örömmel csipegetnek majd beszélgetés közben. Előnyük, hogy nem igé-

nyelnek túlságosan sok előkészületet, mégis mindig sikerre számíthatnak. A kósersági pecsétre természetesen oda kell figyelni.

ÉDESSÉGEK, DESSZERTEK

Húsos fogadások lezárásaként természetesen csak párve desszertek jöhetnek szóba, ha azonban teljes ételeket szolgálunk fel, akkor az édességek közé is kerülhet teljes. Sütemények, torta, fagyaltok – a lehetőségek száma végtelen. Ha magunk készítjük az ételt, érdemes itt is arra törekedni, hogy olyan finomságokat válasszunk, melyekből rövid idő alatt sok készülhet.

FELSZÓ: Smá Jisráél!

CHANA DEUTSCH *írása*

ZSIDÓ MEGÚJULÁS OKTÓBER HETEDIKE UTÁN

„Žuhanó repülön nincsenek ateisták” – tartja a mondás, és ez valahogy igaz az október hetediké utáni izraeli társadalomra, illetve a világ zsidóságának egészére is. Egyre többen ismerik fel ugyanis, hogy csakis az egység és az Istenhez való odafordulás hozhatja el a végső győzelmet és a békét.

Az Örökkévaló mint pszichológus

A Nova fesztivál túlélői, a kiszabadult túsók, a harctéren harcoló katonák és a hátszágban mindennapjaikat élő izraeliek közül egyaránt egyre többen számolnak be egyfajta vallásos megújulásról, arról, hogy hogyan kerültek közelebb Istenhez és hogyan fedezték fel maguknak (újra) a zsidóságot. Úgy is mondhatjuk, hogy a háború közelebb hozta az izraelieket saját zsidóságukhoz és ez a tendencia csak erősödik a háború elhúzódásával.

„Sigmund Freud úgy vélte, hogy a vallásos odafordulás patológiás cselekedet, de legalábbis mentális betegség. Ám tanulmányok ezrei bizonyítják, hogy a hitre való támaszkodás a megküzdés tipikus, természetes és egészséges eszköze” – mondta dr. David H. Rosmarin, a Harvard Egyetem professzora.

A 22 éves Sir Zohár egy barátnőjével vett részt a fesztiválon. Csodák során keresztül sikerült élve kijutnia a mészárlásból. Hónapokon át nehezen aludt, ám amikor valaki egy imakönyvet ajándékozott neki, úgy érezte, megtalálta önmagát. Ujjatlan felsőit hosszú ujjúakra cserélte, rövidnadrágját hosszú szoknyára. Szombatot tart és minden nap imádkozik. „Maga az Örökkévaló a pszichológusom” – vallja. Számtalan más Nova-túlélő számolt be arról, hogy körülöttük mindenfelől a zsidóság legszenvedőbb imádsága, a Smá Jisráél hangzott a vérfürdő és a menekülés közepette. Sőt, még a szekuláris kibucokban rejtőző, világi zsidók is ezt az ősi imaszöveget használták, hogy eldöntsék, izraeli katonák vagy a Hamász terroristái állnak a bezárt ajtó másik oldalán.

Erősödő belső hit

Egy 2024 szeptemberében végzett felmérés szerint a 18-35 év közötti izraeliek 37 százaléka számolt be arról, hogy a háború kezdete óta mélyebben hisznek Istenben, illetve komolyabban ragaszkodnak a vallási hagyományokhoz. Ahogy Dávid Sztáv rabbi, a modern-ortodox Cohár Rabinikus Szervezet vezetője fogalmazott: „Izgalmas korszakban élünk... Zsidó újjáéledésnek vagyunk a tanúi. Nem arról van szó, hogy tömegmozgalom indult volna a vallásos élethez való visszatérésért, sokkal inkább arról, hogy az emberekben megvan az akarat arra, hogy magukra vállaljanak bizonyos vallási szokásokat és nyitottabbá váltak a zsidó szövegek és dalok felé... Korszakunkban sokan nem vallásosak, ám nagyon is zsidók. Tökéletesen szekulárisnak néznek ki: kipa nélküli férfiak, rövidnadrágos nők, ám identitásuk mégis sokkal inkább tradicionális és zsidó [mint korábban].”

A kutatók szerint ez a vallásosabbá, hagyományörzőbbé válás egy korábban megkezdődött tendencia, amit a háború hirtelen felerősített. Az embereknek nem feltétlenül az a fontos, hogy egy meghatározott vallási csoport-hoz tartozzanak, sokkal inkább az, hogy tudják: Valaki ott fent vigyáz rájuk.

Az Egyetlen, aki segít

A vallásosságot a maga teljességében magára vállaló túlélők között van Barak Nixon, akinek pajeszos-kipás alakjában nehéz felismerni a korábbi fesztiválozót. „Ahogy láttam, hogy hogyan lövik körülöttem agyon a zsidó embereket és hogy senki sem segít, rá kellett jönnöm, hogy ha nem fordulok Istenhez, senki nem segít majd rajtam. Ígéretet tettem, hogy ha visszatérek a szüleimhez, teljes mértékben megtérek.” Így is történt, és bár sokan úgy gondolják, megőrült, éppen az ellenkezője történt vele: „A lehető legjobb úton haladok. Vannak, akik úgy vélik, hogy a szörnyűségek hatására megbolondultam, de nem szedek semmiféle pszichiátriai gyógyszert. Tórát és hászidizmust tanulok, és boldog vagyok”.

Ugyanezt történt Jona és Roi Ászaráf esetében is. A szekuláris pár csodák láncolata folytán menekült meg a vérfürdőből. Azóta teljesen vallásos életet élnek, Jona elfedi a haját és megvált minden olyan ruhájától, amelyik nem felel meg a szemérmes öltözködés szabályainak, Roi kipát visel, szombatot tartanak és kiköserolták a háztartásukat. Sokat imádkoznak és hisznek abban, hogy ráta-láltak a helyes útra.

Spirituális védőeszközök

A harctéren szolgáló katonák közül még azok is ciceszt viselnek, akik egyébként nem tartják a vallási hagyományokat. „Spirituális védőmellénynek” tartják. A háború elején iskolákban, magánházakban és egyéb helyeken kötötték az izraeliek százszámra a ciceszeket, hogy a hirtelen megnövekedett igényeknek meg tudjanak felelni. Sokan kértek tfilint is, kifejezve azt az ősi zsidó meggyőződést, hogy a tfilin védelmet nyújt az ártalmak ellen.

Az emlékezetes „első iráni támadás” éjszakáján, 2024. április 13-án, amikor mintegy 170 drónt és több mint 150 rakétát indított az iráni rezsim a zsidó állam felé, a leggyakoribb Google-keresés Izraelben a „tehilim”, vagyis zsoltár szó volt. Az izraeliek soha nem látott számban fordultak az Örökkévalóhoz védelemért, és a statisztikákból az is látszik, hogy ahogy a fenyegetés egyre nőtt, a drónok és rakéták közeledtek, majd országszerte megszólaltak a szirénák, egyre többen keresték a zsoltárokat az interneten.

Micvák a túszerért és a túszerktől

Sokat olvasni arról is, hogy a túszerk kkván vettek magukra egyre több vallási előírást a fogság gyötrelmes hónapjaiban. Keith Siegel naponta kétszer mondta el a Smát és áldást mondott az ételre evés előtt. Omer Sém-Tov szombatot kezdett tartani, 25 órán át nem használta a gyér fényt adó zseblámpáját sem, vécépapírból készített magának fejfödőt és a maroknyi perecről, melyet fogva tartóitól kapott, gondosan leszedegette a sőt, hogy péntek este legyen mibe mártania a darabka pítát a kidusnál. Omer szülei – bízva fiuk szabadulásában – szintén magukra vették a szombattartás micváját. Eli Sárábi Smát mondott, Elija Kohén az általa ismert áldásokat idézte fel rendszeresen. A zsidó hagyományok betartása erőt adott nekik és segítette őket a legsötétebb pillanatokban is.

Visszatérés a hit útján

A néhány hónappal ezelőtt kiszabadult megfigyelők mind arról számoltak be, hogy igyekeztek a lehető legjobban betartani bizonyos rituálékat: szombatot, chanukát, peszáchot. „A hit útját választottam és a hit útján tértem vissza” – állt a táblán, melyet Ágám Berger mutatott fel kiszabadulásakor az öt hazaszállító helikopteren. Hazatérésüket követően többen elmondták az életveszélyes helyzetből való megszabadulás után mondott „birkát hágomél” áldást, illetve más zsidó hálaadó rituálékban (hávdálá, tfilinrakás, a chálá tészatáldozat levétele) vettek részt. Sokan ellátogattak az áldott emlékü lubavicsi Rebbe, Menachem Mendel Schneerson rabbi sírjához is New York Queens negyedében, a Montefiori-temetőbe, hogy ott imádkozzanak. Korábban sokuk családtagjai is ezt tették, szeretteik szabadulásáért könyörögve. Keith Siegel lánya, Sir, aki apja megszabadulását újonnan megtalált hitének tulajdonítja, elmesélte: „Miután hazatért, megkérdeztem tőle, hogy mit szeretne első sábatí étkezésünk alkalmával. Azt gondoltam, hogy egy olyan ételt kér majd, amit nagyon szeret, vagy szombati kalácsot. E helyett azt mondta: »Tudod, mit szeretnék a legjobban? Egy kipát és egy kidusserleget.«”.

A túszerkhoz hasonlóan a családtagok is sok esetben fordultak a vallási hagyományok felé. A túszerk kiszabadulásáért tartott különféle eseményeknek sokszor volt és van vallási összetevője: imádkozás, a chálá tésztaáldozat levétele (háfrását chálá), tfilinrakás, tóraavatás. „Ágámot azért rabolták el, mert zsidó. Eljött az idő, hogy visszatérjünk saját identitásunkhoz, saját értékeinkhez és zsidóként éljünk” – hangsúlyozta a lánya fogsága alatt szintén vallásossá vált Méráv Berger.

Ráchel haja

DÉNES ANNA *meséje*

Hallottatok már a híres talmudi bölcsről, rabbi Akiváról? Hát a feleségéről, a szépséges Ráchelről? Róluk szól a mai történetünk.

Akiva egyszerű pásztorfiú volt, szegény, tanulatlan, iskolázatlan legény, aki nem sokat tudott a világról. Egy gazdag földesúr, Kálbá Szávuá hatalmas nyájait legeltette hosszú-hosszú éveken át. Miközben a bárányok legelésztek, Akiva furulyázott és csodálattal nézte a természetet: a csendben növekvő fűszálakat, az égen úszó felhőket és a vidáman csobogó patakat.

Egy napon, amikor legeltetni indult, összetalálkozott Kálbá Szávuá egyetlen lányával, a csodálatos szépségű Ráchellel. Bár Akiva tanulatlan volt, Ráchel mégis meglátta benne a majdani tudós rabbit. „Ha hajlandó vagy elmenni Tórát tanulni, hozzád megyek feleségül” – mondta neki.

A dúsgazdag Kálbá Szávuá azonban korántsem örült ennek a frigynek, sőt dühbe gurult és így kiabált: „Ha hozzámész Akivához, kitagadlak az örökségből! Szegényen, elhagyatottan fogtok élni, és nem esik meg rajtatok a szívem.” Ráchel azonban tudta, hogy Akivából egyszer nagy és tudós rabbi lesz. Nem ingott meg és nem félt a szegénységtől sem. Így aztán Akiva hamarosan elvette Ráchelt. Egy kicsi, kidőlt-bedőlt falú kunyhóban éltek, alig-alig került az asztalra étel, szalmán aludtak és a szél befújta a kunyhó falának repedésein. Mégis boldogok voltak. Akiva szorgalmasan tanult, Ráchel pedig igyekezett annyi pénzt keresni, hogy legalább egy kis száraz kenyeret és egy pohár tejet tudjon az asztalra tenni estére.

Teltek a napok. Akivából, a pásztorfiúból egyre nagyszerűbb tudós lett. Azonban nagyon nehezen ment a soruk, és eljött a nap, amikor semmi ennivalójuk nem maradt. Ekkor a szépséges Ráchel hosszú copfba rendezte a haját, és gondolkodás nélkül, egyetlen nyisszantással levágta a vastag fonatot. Ezután nem tétlenkedett, hanem elindult, hogy eladja a haját a piacon és az árából kenyeret vegyen vacsorára.

Ráchelt nem bántotta a haja elvesztése, hiszen tudta, hogy férje minden idejét tóratanulással tölti és neki kell gondoskodnia róla. Akkor sem bántotta, amikor Akiva, aki akkor már híres rabbi volt, sok éven át csak tanult és tanított, és Ráchel egyedül maradt otthon. Amikor rabbi Akiva sok-sok tanítványától körülvéve végre hazatért, először is hálás köszönetet mondott Ráchelnek. „Mindent neked köszönhetek” – mondta. „Hittél bennem, tanulni küldtél, még a hajadat is eladtad, hogy legyen mit ennünk. És most itt vagyok, sok ezer tanítványom körében. Köszönöm neked! És kérlek, fogadd el ezt a csodálatos főkötőt, hogy mindig emlékezzünk arra, hogy mindenedet, még a hajadat is odaadtad, csak hogy tanulhassak.”



IDŐSOTTHON

másként!

Utazunk és
élményeket
szerzünk



Önnek mit jelent **a tartalmas időskor?**

- Élethosszig tartó tanulást?
- Színes program-lehetőségeket?
- Egészségmegőrzést?
- Új kapcsolatokat?

Várjuk az
Olajág Otthonokban!

09. 07.

09. 28.

ZSINAGÓGÁK HETE



ZSIDOPROGRAMOK.HU

